

İMAM HÜSEYNİN
QİYAMI
VƏ
ONU DOĞURAN SƏBƏBLƏR

**MÜƏLLİF: USTAD ŞƏHİD
MÜRTƏZA MÜTƏHHƏRİ**

BİSMİLLAHİR-RƏHMANİR-RƏHİM

**İMAM HÜSEYNİN QİYAMI
VƏ
ONUN DOĞURAN SƏBƏBLƏR**

Kitabın adı:...İmam Hüseyin qiyamı və
 onu doğuran səbəblər
Müəllif:.....Ustad Şəhid Mürtəza
 Mütəhhəri
Tərcümə edən:.....Tərcümə heyəti
Kompyuterə yığan:.....Məşədi Ramiz
Tiraj:.....3000
Çap .övbəsi:.....İkinci
Çap tarixi.....2000 Bahar

MÜQƏDDİMƏ

İnsan öz həyatında qarşılıqlı əlaqələr yaradıb ictimai şəkildə yaşamağa meyl göstərən bir vücutdur. Onun ictimai yaşayışı həqiqətən zati, təbii və fitri bir məsələdir. Buna əsasən onun dağlar qoynunda, səhralarda və meşələrdə tək-cə yaşaması öz fitrətinə zidd və əslində qeyri-mümkün olan bir işdir.

Həmin məsələ ilə əlaqədar olaraq hikmət alimləri demişlər ki, insan təbii və fitri cəhətdən mədəni və ictimai bir məxluq kimi yaranmışdır. Cəmiyyət qurmaq, başqalarının qeydinə qalmaq, onların həyat və yaşayışları ilə maraqlanmaq, təsir edib təsirə məruz qalmaq, başqa insanlarla həmkarlıq edib yaşayış problemlərini həll etmək, yaşadığı cəmiyyətdə maddi və mənəvi çətinlikləri aradan qaldırmaq və bəzən də cəmiyyətin ümumi mənafeyinə, özünün şəxsi hüquqlarına təcavüz olunduqda müdafiə mövqeyi seçmək və nəticədə öz dünyasının təmin olması və axirətinin

abadlaşmasında əsas rol oynayan bu kimi əməl və hərəkətlər onun fitrətində və təbiətindədir.

Belə bir şəkildə təşkil edilmiş hər hansı bir cəmiyyət öz həyatını davam etdirmək üçün orada hakim olan din və qayda-qanunları da qorumalıdır. Həmin din, ayin və qayda-qanunların qorunmasının yollarından biri də əmr be məruf (yaxşı işlərə dəvət) və nəhy əz münkər (pis işlərdən çəkindirmək) mövzudur. Cəmiyyət üzvlərindən kimsə hər hansı bir qanuna və ya dinə zidd hərəkət edib hakim qanunlara hörmətsizlik etdikdə cəmiyyətin bütün üzvləri onu qorumaq məqsədi ilə həmin şəxsi bu kimi işlərdən çəkindirməlidir. Cəmiyyət üzvləri ümumi prinsipləri qorusunlar deyə, qanuna zidd olan hər hansı bir hərəkətin qarşısını almalı və öz məsuliyyətli öyüd-nəsihətləri ilə onları yaxşı işlərə tərəf yönəltməli və pis işlərdən çəkindirməlidirlər.

Həzrət əli (ə) bu barədə belə buyurubdur:

İslam şəriətinin davam etməsi əmr be məruf və nəhy əz münkərdən asılıdır.

Həmin səbəbə görədir ki, əmr be məruf əməllərin ən fəzilətli kimi tanıtılmışdır.

Həzrət əli (ə) buyurdu:

əmr be məruf insanların ən yaxşı əməlidir. Hər bir cəmiyyətin sabitliyi onda əmr be məruf məsələsinə necə yanaşılmasından asılıdır.

Beşinci imam Məhəmməd Baqir (ə) həmin məsələ haqda buyurur:

“əmr be məruf və nəhy əz münkər Allahın işlərindəndir ki, ona yardım edən şəxsi Allah əziz edər, əməl etməyib onu sayamayan şəxsi isə zəlil edər.”

Həqiqətən insanın dünya və axirət xoşbəxtliyi əmr be məruf və nəhy əz münkərlə təmin olunur.

İmam Rza (ə) buyurub:

Əmr be məruf və nəhy əz münkəri tərk etməyin, əks təqdirdə Allah-təala pis adamları sizə hakim edər və sonra hər nə qədər dua etsəniz qəbul olunmaz.

Əmr be məruf və nəhy əz münkər lazım və zəruri məsələlərdəndir ki, Qurani-kərim müxtəlif ayələrdə ona təkid edir və imamlar da bu barədə yüzlərlə hədis buyurmuşlar. Böyük ustad şəhid Mürtəza Mütəhhəri də bu məsələyə xüsusi diqqət yetirmiş, onu müxtəlif cəhətlərdən araşdıraraq “İmam Hüseyin (ə) qiyamında əmr be məruf və nəhy əz münkər amili” adlı bir kitab toplamışdır.

Bu kitab Azərbaycan xalqının istifadəsinə verilmək məqsədi ilə Ümumdünya əhli-beyt

Cəmiyyətinin mədəniyyət şöbəsi tərəfindən hörmətli tərcüməçilərin vasitəsilə Azərbaycan dilinə tərcümə edilib və buraxılmışdır. Allahdan bütün müsəlmanlara səadət və islam maarifini öyrənilib Quranın əhkamına düzgün əməl etməkdə tövfiq, bütün müsəlmanlara birlik və islam düşmənlərinin tezliklə məhv edilməsini istəyirik.

Ümumdünya əhli-beyt cəmiyyəti

ön söz

Hörmətli oxucuların diqqət və nəzərinə çatdıracağımız bu mövzu böyük və əziz ustadımız şəhid Mürtəza Mütəhhərinin elmi tədqiqatlarından. O, imam Hüseyn (ə)-ın qanlı inqilabında təsirli olan müxtəlif səbəblərin barəsində geniş tədqiqatlar aparmış və nəhayət bu hərəkətdə əmr be məruf və nəhy əz münkəri ən yüksək amil hesab etmişdir. Bu mövzunun dolğun və əhəmiyyətli olduğunu nəzərə alaraq, onu istifadəniyə təqdim edəcəyimiz kitab şəklində çapa hazırlamağı qərara aldığımız. Oxucuları lazımi faktlarla tanış etmək məqsədilə söhbətdə istifadə olunan mənbələrin ünvanını səhifələrin aşağısında qeyd etmişik. Arzu edirik ki, Allah-təala bu işdə xidmət edən qardaşların zəhmətini, o cümlədən mövzuları lent yazılarından kağız üzərinə köçürənlərin,

redaktə və montaj edənlərin və ümumiyyətlə bu işdə fəaliyyət göstərən bütün qardaşların zəhmətini qəbul etsin. Amin...!

İmam Hüseyin (ə)-in inqilabi hərəkatında mühüm amillər

İmam Hüseyin (ə)-in inqilabi hərəkatında üç əsas amilin mühüm rolu olmuşdur. Ümumiyyətlə həmin üç mühüm amil bu böyük hadisəni formalaşdırmışdır. Bu mühüm tarixi hadisəni təfsir edib həqiqi mahiyyətini başa düşmək olduqca çətindir. Tarixdə də bu sahədə ətraflı məlumat verilməmişdir.

Bu böyük hadisəyə sbəbə olan amillərin mürəkkəbliyinə hərə onu bir cür aydınlaşdırmış, bəziləri də ondan sui-istifadə etmişlər.

Biz bu hadisədə müxtəlif məsələlərlə qarşılaşırıq. Məsələn, bir yerdə görürük ki, imam Hüseyin (ə) ondan beyət etməsini istəyənlərin sözünü rədd edərək bu təklifə boyun əymir, başqa bir yerdə də kufəlilərin dəvətini qəbul edir. Bəzən də görürük ki, İmam beyət və dəvət məsələsini nəzərə almayaraq hökumətin mövcud vəziyyətini tənqid edir və fəsadın geniş surətdə yayılmasını xəbər verir. O həzrət, islam qununlarının təhrif olunmasından, halal işlərin haram, haramların isə halal edilməsindən söz açır. İmam Hüseyin əleyhissəlamın nəzərinə belə bir şəraitdə müsəlman xalq bu kimi hadisə və cərəyanlar qarşısında sakit qalmamalıdır. Görürük ki, imam nə beyətdən və nə də dəvətdən daşınır. O, nə Yezidin ondan istədiyi beyət və nə də kufəlilərin dəvət məsələsini bəyan edir. Görəsən bunun səbəbi nə imiş?

Görəsən məsələ bəyət və dəvət idi, yoxsa çirkin əməllərin yayılmasına qarşı etiraz və tənqid məsələsi? Görəsən həqiqət nə idi?! Bu məsələni hansı nöqtəyi-nəzərdən araşdırmalıyıq?! Bundan

əlavə, görəsən Yezidin dövrü ilə Müaviyə dövrü arasında nə kimi fərqlər var idi? Nə üçün imam Hüseyn əleyhissəlam Yezid ilə sülh etməyə hazır olmadı və belə bir sazişi heç bir şəkildə qəbul etmədi?

Həqiqət budur ki, qeyd etdiyimiz səbəblərin hamısı imam Hüseyn əleyhissəlamın hərəkətində öz təsirini göstərmişdir. İmam bütün bu amillər qarşısında əks-əməl göstərmişdi. Onun həyata keçirdiyi işlər beyətdən imtina etmək, kufəlilərin dəvəti və yaxud fəsad və pozğunluğa qarşı mübarizə aparmaq əsasında olmuşdur.

Birinci amil beyət

İmam Həsən əleyhissəlamın səhabələri sarsılıb dağılışıqdan sonar İmam (ə) Müaviyə ilə müvəqqəti bir sülh müqaviləsi imzaladı. Bu məsələ heç də Müaviyə sülaləsinin uzunmüddətli hökumətilə barışmaq mənasında deyil, məhdud və müvəqqəti bir müqavilə ilə razılaşmaq idi. Bu müqaviləyə əsasən Müaviyədən sonra müsəlmanlar özləri layiq bildiyi bir şəxsi xəlifə seçməli və yaxud Peyğəmbər tərəfindən təyin olunmuş və inanılmış bir şəxsə itaət etməliyidilər.

Müaviyə zamanına qədər xilafət və hökumət irsi bir məsələ deyildi. O zamanadək bu sahədə yalnız iki növ düşüncə tərzini mövcud idi:

1-Ancaq Allahın əmri və Peyğəmbərin vasitəsilə təyin olunan şəxs xilafətə layiqdir.

2-Xalq özü xəlifə seçməkdə azaddır.

Hər halda Müaviyə zamanınadək camaat arasında bir xəlifənin özünə canişin təyin etməsinə təsadüf olunmamışdı.

İmam Həsən əleyhissəlam sülh müqaviləsində qeyd etdi ki, Müaviyə özündən sonra müsəlmanların taleyi ilə əlaqədar heç bir qərar təyin etməyə haqlı deyil.

Bütün bu qərarlara baxmayaraq, Müaviyə elə həmin ilk günlərdən etibarən xilafəti varislik yolu ilə oğluna vermək qərarına gəlmişdi. Tarixçilər nəzərinə o, xilafəti səltənət və şahlıq şəklinə gətirib çıxarmaq istəyirdi.

Amma o, belə bir iş üçün hələlik şəraitin əlverişli olmadığını duyub bu barədə çox düşündü və bu işlə bağlı yaxın dostları ilə məsləhətləşdi. O, bu işin baş tutacağına arxayın olmadığı üçün öz fikrini açıq-aydın söyləməyə cürət etmədi. Bəzi tarixçilərin yazdıqlarına əsasən, Kufənin keçmiş valisi Müğəyrət ibni Şöbə, Müaviyə tərəfindən

cəzalanaraq bu vəzifədən kənarlaşdırıldığına görə çox narahat idi və yenidən Kufə hakimliyini əldə etmək üçün Şama gəlib belə bir plan hazırladı. O, bir gün Müaviyənin oğlu Yezidi görüb dedi: "Bilmirəm nə üçün Müaviyə sənə haqqında səhlənkarlıq edir?"

Yezid: "Necə?" -deyə soruşdu.

Müğeyrə: "Nəyi gözləyir? Nə üçün səni özündən sonrakı xəlifə kimi xalqa təqdim etmir?" -dedi.

Yezid: "Atam elə təsəvvür edir ki, bu mümkün olan bir iş deyil."

Müğeyrə: "Bu mümkün olan bir işdir."

Yezid: "Bu iş necə mümkün ola bilər?"

Müğeyrə: "Siz kimin itaət etməməsini təsəvvür edirsiniz? Biz şamlılar Müaviyənin bütün əmrlərinə itaət edirik, Mədinəyə də filan şəxsi göndərsəniz bu vəzifəni yaxşı yerinə yetirə bilər. İraq və Kufə isə bunların hamısından təhlükəlidir ki, onu da mən öz öhdəmə alıram."

Yezid atasının yanına gəlib Müğeyrənin dediklərini ona söylədi. Müaviyə oğlunun sözlərini eşitdikdən sonra Müğeyrəni öz yanına çağırırdı. Müğeyrə Kufəni susdurmağı öz üzərinə götürərək çox yaltıqlıq etdi və qənaətbəxş bir məntiqlə Müaviyəni bu işə zəmin yaratmağa razı saldı. Elə

buna görə də Müaviyə onu keçmiş vəzifəsinə qaytardı. Amma nə kufəlilər Müaviyənin təklifini qəbul etdilər və nə də mədinəlilər. Müaviyə çarəsizlikdən Mədinəyə gəlib imam Hüseyin əleyhissəlam, əbdüllaһ ibni Zübeyr, əbdüllaһ ibni ömər və bu kimi xalq arasında hörmət və nüfuz sahibi olan Mədinə başçıları ilə görüşüb özünəməxsus yaltaqlıqla dedi:

“İndi islamın məsləhəti belə tələb edir ki, hökumət zahirdə Yezidin öhdəsində olsun, amma bütün işlər sizin nəzərinizlə həyata keçirilsin. Xalq arasında ixtilaf yaranmasın deyə, hələlik beyət etməklə bütün işləri öhdənizə alın.” Amma onlardan heç biri Müaviyənin bu təklifini qəbul etmədi. Beləliklə onun bu planı müvəffəqiyyətsizliklə nəticələndi. Müaviyə sonralar Mədinə məscidində başqa bir hiyləyə əl ataraq mədinəlilərin keçmişdə və hal-hazırda onun təklifi ilə razı olduqlarını iddia etmək istədi. Onun bu hiyləsi də nəticəsiz qaldı. Müaviyə ölüm yatağında olarkən oğlu Yeziddən çox nigaran idi. Ona görə də bir sıra məsələləri oğluna xatırladaraq beyət almaq üçün əbdüllaһ ibni Zübeyr və əbdüllaһ ibni ömərlə necə rəftar etməyi və eləcə də Hüseyin ibni əli əleyhissəlamla çox mülayim davranmağın lazım

olduğunu bəyan etdi. O, öz sözlərinin davamında dedi: “Hüseyn Peyğəmbər övladı və müsəlmanlar arasında yüksək mövqeyə malik olan bir şəxsiyyətdir. Hüseyn ibni əli ilə ədavətlə davranmaqdan qorx.” Müaviyə belə bir uzaqgörənlik etmişdi ki, əgər Yezid imam Hüseyn əleyhissəlamla düşmən kimi rəftar edib onun qanını axıtsa, artıq hökuməti əldə saxlaya bilməyəcək və bununla da əbusüfyan sülaləsi xilafətdən uzaqlaşdırılacaqdır.

Müaviyə çox hiyləgər idi və başqa siyasətbazlar kimi öngörənlik etdiyi hadisələrin çoxu düz çıxırdı. O, eləcə də baş verəcək hadisələri yaxşı başa düşür və təhlil edirdi. Amma əksinə olaraq, Yezid təcrübəsiz bir gənc idi və əvvəldən bir şahzadə kimi naz-nemət içində boya-başa çatmışdı. O, əyyaşlığa qurşandığı üçün siyasətdən baş çıxarmırdı. Gənclik qüruru, məqam və şöhrət düşgünlüyü onun vücuduna hakim kəsilmişdi. əbu Süfyan sülaləsi hökumət və xilafətdən başqa heç bir məqsəd güdmürdü. Amma onlar heç bir vasitə ilə öz məqsədlərinə nail ola bilmədilər. Lakin imam Hüseyn əleyhissəlam şəhadət dərəcəsinə yüksəlməklə öz mənəvi hədəflərinə çata bildi. Müaviyə hicri tarix ilə 60-cı ilin rəcəb ayının 15-də

öldü. Yezid Bəni-üməyyə tayfasından olan Mədinə hakiminə bir məktub yazaraq atasının ölüm xəbərini ona yetirib, camaatdan özünə beyət almasını əmr etdi. O zaman Mədinə mərkəz olduğuna görə bütün gözlər oraya dikilmişdi. Yezid həmin səbəbə əsasən göndərdiyi məktubda tam qətiyyətlə yazırdı: “Hüseyn ibni əlidən mənə beyət al, əks təqdirdə başını kəsib Şama göndər.”

Beləliklə imam Hüseyn əleyhissəlamın qarşılaşdığı məsələlərin biri də Yezid ibni Müaviynin beyət istəməsi idi.

Yezidin dövrü iki mühüm xüsusiyyətlə Müaviyənin zamanından fərqlənirdi.

1-İmam Hüseyn əleyhissəlamın Yezidə beyət etməsi xilafətin varislik əsasında olmamasını təsdiq edirdi.

2-Yezid çox əxlaqsız bir adam idi və açıq-aşkar günah etməkdən çəkinmirdi. O, siyasi cəhətdən də heç bir səlahiyyətə malik deyildi.

Qeyd etmək lazımdır ki, Müaviyə və eləcə də Abbasi xəlifələrinin bir çoxu da əxlaqsız və günahkar adamlar idilər. Lakin onlar bunu yaxşı başa düşürdülər ki, hakimiyyətdə qalmaq üçün zahirdə də olsa, bir çox islam qanunlarına riayət etməli və onun hüdudlarını qorumağa

çalışmalıdırlar. Çünki onlar, islama qarşı biganə olduqları təqdirdə hökmranlıq edə bilməyəcəklərini başa düşürdülər. Müxtəlif soylara aid olan afrikalı, avropalı, asiyalı və xüsusilə də iranlı və ərəbistanlı müsəlmanların vahid bir hökumət tərkibində yaşamaqları, yalnız onların islam və Qurana etiqad etməkləri və xəlifəni islami bir rəhbər kimi tanımaqları sayəsində mümkün olmuşdu. Məlumdur ki, müsəlmanlar xəlifənin islam qanunlarına laqeyidliyini, onun ziddinə əməl etdiyini duyar və dərhal öz müstəqilliklərini elan edərdilər...

Çünki, İrand, Şam, Suriya və Afrika əhalisinin Şam hökumətinə itaət etmələrinin heç bir lüzumu yox idi!! Ağillı, siyasətçi və düşüncəli xəlifələr başa düşürdülər ki, zahirdə də olsa, müəyyən qədər islam qanunlarına riayət etməlidirlər. Lakin Yezid ibni Müaviyədə belə bir düşüncə və dərrakə də yox idi. Açıq-aydın hər cür günaha əl atan Yezid islama və camaata qarşı etinasızlıq edir, dini hüduqları aşmaqdan çəkinmir və aşkara çaxır içib, sərxoş halda məclisə daxil olurdu. Amma tarixdə bu kimi işlər Müaviyənin haqqında söylənilməmişdir.

Bütün tarixçilər Yezidin meymunbaz olduğunu yazmışlar. Onun əbaqeys ləqəbli çox sevdiyi bir

meymunu var idi. Anası bədəvi bir qadın olduğuna görə səhrada böyümüş və bədəvilik xüsusiyyətlərinə malik olmuşdu. Buna görə də o, it və meymuna çox maraq göstərirdi.

Məsudinin Mürəvvicüz-zəhəb adlı kitabında yazdığına görə,

Yezid bu meymuna ipəkdən toxunmuş rəngarəng paltarlar geyindirər, onu ölkənin yüksək rütbəli siyasi və hərbi şəxsiyyətlərindən yuxarıda, öz yanında oturdardı.

İmam Hüseyin əleyhissəlam bu barədə buyururdu:

“Müsəlmanların başçısı Yezid kimi bir şəxs olan zaman islamla vidalaşmaq gərəkdir.”

Bəli, bu kimi alçaq bir şəxsin vücudu, islamın əleyhinə bir növ əks təbliğat idi. İmam Hüseyin əleyhissəlamdan belə bir şəxs üçün beyət istəyirlər, lakin o Həzrət bu işdən imtina edərək “Heç vaxt beyət etmərəm” deyir, onlar isə heç cürə bu fikirdən daşınmaq istəmirdilər. Beyətdən imtina etmək o deməkdir ki, İmam hökumət qarşısında heç bir məsuliyyət daşımır, onu rəsmiyyətlə tanımır, qayda-qanunları qəbul etmir və hökumətə qarşı etiraz fəryadı yüksəldirdi. Elə həmin səbəbə əsasən onlar, İmamın beyət etməməsini və xalq arasında

azad şəkildə yaşamasını qəbul edə bilmir və bu işi hökumətə qarşı böyük təhlükə sanırdılar. Belə bir şəraitdə İmam nə etməli və onların beyət tələbi qarşısında hansı mövqeyi seçməli idi?!

İmam “beyət etmirəm” -deyə, cavab verdi.

Onlar “beyət etməsən səni öldürərik” dedilər.

İmam buyurdu: “Mən ölümə hazırım, beyətə yox.”

Bəni-üməyyə tayfasından olan Mədinə hakimi imamı çağırırdı. Söz yox ki, Bəni-üməyyənin bütün üzvləri azğın və iyrənc adamlar idi, amma bu şəxs (Mədinə hakimi) başqaları ilə müəyyən qədər fərqli idi. İmam (ə) Abdullah ibni Zübeyr ilə birlikdə Mədinənin Rəsulullah məscidində idilər. Bu zaman hakimin məmurları içəri girib hər ikisini hakimin yanına dəvət edərək dedi:

Hakim sizi istəyir və sizinlə işi vardır. İmam onun cavabında buyurdu:

Siz gedin, biz də sonra gələrik...

Abdullah ibni Zübeyr “getməyimizin nə iradı vardır? O, ki, bizi indi istəyib” -deyə İmama müraciət etdi. İmam buyurdu: “Mənə elə gəlir ki, o, bizi beyət almaq üçün çağırır!” Abdullah ibni Zübeyr: “Bəli, elə mən də sizin kimi düşünürəm.”

İmam “səncə nə etməliyik?”-deyə əbdüllahtan soruşdu:

O, fikirləşib “sonra qərarımı söyləyəm”-dedi. Abdullah gecə ikən kəsə yolla Məkkəyə qaçdı.

İmam əleyhissəlam isə Bəni Haşim gəncələrinin bir neçəsini öz ətrafına toplayıb buyurdu: “Siz eşikdə qalın, səsim ucalan zaman içəri daxil olun, amma astadan danışsam yerinizdən tərpənməyin!”

Uzun illər Mədinə hakimi olan və alçaqlıqda şöhrət qazanmış Mərvan Həkəm məktubu İmama təqdim etdi.

Həzrət: “Nə istəyirsiniz?”

Mərvan çox yaltaqlıqla dedi: “Bütün xalq Yezidə beyət etməyə hazırdır, Müaviynin nəzəri də belədir və islamın məsləhəti də bunu tələb edir!! Sizin də beyət etmənizi xahiş edirəm, sizin bütün əmrlərinizə itaət olunacaqdır və buyurduğunuz nöqsanlar da aradan qaldırılacaqdır.”

İmam: Siz nə üçün məndən beyət istəyirsiniz?

Cəmaat üçün beyət istəyirsiniz, yoxsa Allah üçün?

Siz başqalarını beyətə razı etmək üçün məndən beyət almaq istəyirsiniz, mənə bu xəlvət otaqda sizə beyət etməyimin faydası nədir?!-buyurdu:

Hakim imamın sözünü təsdiq etdi.

İmam buyurdu: “Qalsın sonraya, mən indi gedirəm.”

Hakim dedi: “Çox yaxşı, gedin!”

Mərvan ibni Həkəm dedi: Nə deyirsiniz? “Buyurun gedin” nə deməkdir?! Onun buradan çıxıb getməsinin mənası budur ki, “mən beyət etmirəm və etməyəcəyəm də.”

Mərvan irəli gedib “indicə xəlifənin əmrini yerinə yetirməlisən”-dedi.

Bu söz onun ağzından çıxan kimi İmam onun yaxasından yapışıb göyə qaldırdı və var gücü ilə yerə çırparaq buyurdu: “Sənin bu sözləri deməyə ləyaqətin çatmır.” İmam oradan çıxıb getdi və üç gecə Mədinədə qaldı. O Həzrət gecələr Rəsuli-əkrəmin məzarı üstünə gedib dua edərdi: “İlahi! Məni özün razı olduğun yola hidayət et!”

Bir gecə İmam əleyhissəlam dua edərək yatır və Rəsuli-əkrəmi yuxuda görür. Bu sadıq röya ona ilham və vəhy kimi bir hökm idi. Elə buna görə də o həzrət ertəsi gün Mədinədən çıxıb mərkəzi yolla Məkkəyə doğru hərəkət etdi. İmamla səfərə çıxanların bəzisi deyirdilər: “Sizin mərkəzi yolla getməyiniz məsləhət deyil, yaxşısı budur ki, naməlum cığırlarla gedəsiniz. Çünki mümkündür

hökumət məmurları yol uzununu sizin hərəkətinizə maneə törətməklə münaqişə yaratsınlar.!

Həzrət, igidlik və qəhrəmanlıq əhval-ruhiyyəsi ilə buyurdu: “Mən qaçaqçılar, oğrular və fərarilər kimi cığırqlarla getmək istəmirəm. Mən mərkəzi yolla gedəcəyəm, hər şey Allah istədiyi kimi olacaqdır...”

Demək, Yezidin imam Hüseyin əleyhissəlamdan beyət istəməsi bu qiyamın birinci amili idi. Yezid xüsusi bir məktubda Mədinə hakiminə belə yazmışdı:

Hüseyndən beyət almaq üçün onu yaxalayıb saxlayın.” İmam Hüseyin əleyhissəlam tam qətiyyətlə onların qarşısında dayanmış və heç bir vəchlə Yezidə beyət etməyəcəyini bildirmişdi. Kərbəlada ömrünün son anlarında da belə ömər Səd gəlib danışıq yolu ilə imamı beyət etməyə razı salmaq istədikdə, o həzrət yenə də razı olmayaraq elə həmin ilk gündə söylədiyi sözləri bir daha təkrar etdi:

“Yox! Allaha and olsun, heç vaxt sizlərə əl verib beyət etməyəcəyəm. Bu gün belə bir vəziyyətdə - öz ölümümü, əzizlərimin ölümünü və ailəmin əsir düşməsini gördüyüm halda, yenə də Yezidə beyət etməyə razı deyiləm.”

İkinci amil dövət

Bəzilərinin dediklərinə əsasən, kufəlilərin dövəti bu hərəkətin əsas səbəbi imiş. Müaviyənin ölmündən sonra kufəlilər Həzrəti İmam (ə)-ı Kufəyə çağırıb, onu xəlifə təyin etmək istəyirdilər. Halbuki məsələ belə deyildi, çünki Rəcəb ayının sonu, Yezid hökmdarlığının əvvəlində İmam (ə) beyətdən imtina etdiyi üçün Məkkəyə getmişdi. Məkkə təhlükəsiz məkan və Allahın toxunulmaz hərəmi idi. Müsəlmanlar Məkkə şəhərini möhtərəm bildikləri üçün hökumət də naçar qalıb bu müqəddəs məkana hörmətlə yanaşmalı idi.

Müaviyə dünyadan getdikdən sonra hələ onun ölüm xəbəri Kufəyə çatmamış İmam Məkkəyə doğru yollandı. Çünki Məkkə tək-cə təhlükəsiz bir yer yox, həm də müsəlmanların ictimai mərkəzi idi. Rəcəb və Şəban ayı həcci-ümrə mövsümü olduğuna görə, camaat ətraf kənd və şəhərlərdən Məkkəyə gəlirdilər. İmam əleyhissəlam isə camaata təbliğ etmək üçün bu müqəddəs məkana gəldi. Bu hadisədən bir-iki ay sonra kufəlilərin məktubu İmama gəlib çatdı. İmam Hüseyin əleyhissəlam Kufə camaatının göndərdiyi məktubları nəzərə almayaraq öz qiyamını Mədinədən başladı. Məktublar İmamın əlinə çatmamış İmam beyətdən

imtina etmişdi. İmamın təbliğləri Yezidə böyük bir təhlükə yaratmışdı.

Bununla belə Kufə camaatının dəvəti bu hərəkətin əsas amillərindən deyil, onda cüzi bir təsir yaradan səbəblərdən biri idi. Kufəlilərin bu işi (məktubları) İmama münasib bir şərait yaratdığı üçün təqdirə layiqdir. Çünki, əgər bu iş baş tutsaydı islam ordusunun böyük mərkəzi olan bir əyalət İmamın ixtiyarına verilirdi. Xatırladaq ki, Kufə şəhəri islami ölkələrin müqəddəratında çox mühüm rol ifa edirdi. əgər kufəlilər bağladıkları əhd-peymanə sadıq qalsaydılar, mütləq imam Hüseyin əleyhissəlam müvəffəqiyyət qazanardı. O zaman Kufəni Məkkə, Mədinə və Xorasanla müqayisə etmək olmazdı. Şam Kufənin yeganə rəqibi idi. O zaman islamın iki mühüm mərkəzi var idi - biri Kufə, digəri isə Şam. Kufə əhalisinin dəvəti bu hərəkətin formalaşmasında olduqca böyük təsir göstərdi. İmam Hüseyin əleyhissəlam Məkkə münaqişə mərkəzi olmasın deyə, oradan çıxdı. Çünki belə bir şəraitdə oranı mərkəz seçmək heç cür məsləhət deyildi. Kufəlilərin dəvəti İbni Abbasın təklifinin rədd olmasına səbəb oldu. İbni Abbas "siz Yəmən dağalarına gedib oranı özünüzə sığınacaq edin!"-deyə İmama təklif etmişdi. İmam onun bu

təklifini qəbul etməyib cəddinin şəhəri Mədinədə çıxıb Kufəyə doğru yollandı...

Bununla belə bu dəvət əsas məsələ sayılmırdı və bu iş ancaq qiyamın İraqda baş verməsinə və İmamın Kufəyə gəlməsinə səbəb oldu.

Çünki o Həzrət Kufə sərhəddində "Hürr" ordusu ilə rastlaşdıqda kufəlilərə xitabən buyurdu:

"Siz məni çağırırsınız, istəmisiniz mən də gəlmişəm, belə edirsinizsə qayıdıb gedərəm." Bu o demək deyil ki, İmam (ə) Yezidə beyət edib əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə göz yumsun və ya evdə oturub heç bir işlə məşğul olmasın. İmam bütün bu çətinliklərə baxmayaraq qətiyyətlə buyurdu:

"Məndən beyət istəyirlər, mən heç vaxt beyət etmərəm. Mən bu hökuməti qanuni bilmədiyim üçün Yezidə beyət etməkdən çəkinməyi özümə vəzifə bilirəm. Siz məni himayə edəcəyinizə söz vermişiniz, mən isə söz verənlərin soracağına gəlmişəm! Yaxşı deyiblər ki, kufəlilər əhdə vəfa etməzlər!!

Biz öz əsl mərkəzimiz olan Məkkə, Mədinə və yaxud Hicaza qayıdırıq həyatımızı bu yolda itirsək də belə beyət etməyəcəyik."

İmamın Kufəyə çatana kimi iki-üç yerdə nitq söyləməsini görürük:

“Siz mənə məktub yazmısınız! Nümayəndəmə beyət etmişiniz! Siz dəvət etdiyiniz üçün mən gəlmişəm, istəməsəydiniz gəlməzdim və...”

Bu sözlər o demək deyil ki, siz dəvət etməsəydiniz mən də bu fikirdən daşınıb Yezidə beyət edərdim. İmam bu sözlərlə demək istəyirdi ki, əgər siz çağırmasaydınız mən Kufəyə yox, Bəsrəyə, Xorasana, Yəmənə gedərdim və yaxud Məkkədən çıxmayıb elə oradaca qalardım. Mən öləcəyimi yəqin bilsəydim də beyətdən imtina edərək öz etirazımı bildirərdim, cəddimin şəhəri Mədinəyə gedib orada dostum, köməkçim olmasaydı da belə, son nəfəsədək müqavimət göstərüb beyət etməzdim!

İmam bu amilin təsirindən Məkkədən Kufəyə gəldi. əlbəttə demək istəmirəm ki, əgər onlar imamı dəvət etməsəydilər, o Həzrət mütləq Mədinədə qalacaqdı. Tarix göstərir ki, İmam Mədinədə qalmağa razı deyilmiş, Məkkənin də vəziyyəti Kufədən yaxşı deyildi. Tarixdə mövcud olan bir çox faktlara əsasən, onlar İmam beyət etmədiyi təqdirdə onu öldürmək qərarına gəlmişdilər.

Kuleyni və başqaları rəvayət etmişlər:

“Artıq İmam bu məsələdən xəbərdar oldu, əgər o Həzrət həcc mərasimində Məkkədə qalsaydı, ehram halında ikən Bəni-üməyyənin silahlı qüvvələri vasitəsilə öz qanına qəltan ola bilərdi. Belə bir iş Kəbə evinə, həcc mərasiminə və islama qarşı hörmətsizlik hesab edilərdi. Demək iki hörmətsizlik:

1-Peyğəmbər balasına ibadətlə məşğul olduğu halda hörmətsizlik;

2-Allah evinə hörmətsizlik; Bundan əlavə onlar “Hüseyn ibni əli (ə) naməlum bir şəxs tərəfindən öldürülüb, qatil isə qaçıbdır”-deyə, İmamın qanını hədəərə verər və öz cinayətlərinin üstünü ört-basdır edərdilər.

İmam (ə) ona “Məkkə və Mədinə təhlükəsiz yer idi, nə üçün oradan çıxıb özünü bəlaya saldın?”-deyə müarciət edənlərin cavabında buyurdu: “Mən heyvanların yuvasında da gizlənsəm, onlar mənim qanıma axıtmayınca əl çəkən deyillər. Mənimlə onların arasındakı ixtilaf həll olunması deyil, onlar məndən heç vaxt qəbul edə bilməyəcəyim bir şeyi tələb edirlər. Onlar da heç cür mənim istəkəlrimi yerinə yetirməyə hazır deyillər.”

Üçüncü amil əmr be məruf

Bu amil imamın öz tərəfindən açıq-aydın şəkildə təsdiq olunan bir məsələdir.

Tarixi qeydlərə əsasən, o zaman imamın qardaşı Məhəmməd Hənəfiyyə əlil olduğu üçün cihadda iştirak edə bilmədi və buna görə də Həzrət yazdığı vəsiyyətnaməni ona tapşırırdı. İmam, gələcəkdə cəddinin dinindən çıxmaqda ittiham olunacağını bildiyinə görə, vəsiyyətnamədə Allahın birliyinə və Peyğəmbərin nübüvvətinə şəhadət verərək öz qiyamının sirrini belə açıqlamışdır:

Onlar məndən beyət istəməsələr də belə, susmayacağam.

Bütün dünya bilməlidir ki, Hüseyn ibni əli (ə) şöhrət və məqamı öz qarşısına məqsəd qoymamış, mal-dövlət dalınca gəzməmiş, fasid, zalım və riyakar da olmamışdır.

Bu ruhiyyə elə həmin ilk gündən başlayaraq son anlara qədər onun vücudunda cəlvələnmişdi.

ömrünün axır dəqiqələrində görürük ki, o həzrət yenə də ayağa qalxıb qeyrət, şücaət və igidlik göstərir, uca səslə fəryad qoparıb deyir:

“Ey əbi Süfyan sülaləsinə tabe olanlar, əgər Allahı tanımayıb qiyamət gününə etiqad etməirsinizsə, heç olmasa dünyada azad yaşayın.”

Bu üç amil əhəmiyyət etibari ilə eyni dərəcədə olmasalar da, imamın hərəkətində hər birinin müəyyən rolu vardır. Kufəlilərin dəvəti elə bir mühüm məsələ deyildi. Çünki hərbi qüvvəsi olan bir vilayətin öz hazırlığını elan etməsi zahiri baxımdan zəfər və tərəqqi üçün təsirlidir. Amma elə ilk günlərdən ortaya çıxan beyət məsələsi bu hərəkətin formalaşmasında mühüm təsir göstərdi. Yadda saxlamaq lazımdır ki, hərəkətdən qabaq kimsə onu dəvət etməmişdi və İmam (ə) bundan çox-çox əvvəl öz əhdinə sadıq qalacağını elan etmişdi. O dövrdə zalım və silahlı bir hökumət öz düşmənçilik siyasəti nəticəsində elə bir vəziyyət yaratmışdı ki, Müaviyənin hakimiyyəti altında olan yerlərdə, o cümlədən Məkkə və Mədinədə xalq, cümə günləri (cümə namazında) əli ibni əbi Talibə lənət deyir, bu işi savab bir iş kimi qiymətləndirir və müsəlmanların beytül-malını bu yolda xərcləyirdilər. Müaviyə Peyğəməbrin hədislərini dəyişdirib saxtalaşdırmaq üçün bir çox ruhanilərə xüsusi maliyyə yardımları edirdi. Elə həmin ruhanilər Peyğəməbrin hədislərində olan adları dəyişib əli (ə)-in düşmənlərinin tərifinə dair çoxlu saxta hədislər düzəltmişdilər.

Tarixçilərin yazdıqlarına əsasən, Səmrət ibni Cəndəb səkkiz min misqal qızıl alıb əli ibni əbi Talib (ə)-in əleyhinə bir hədis dəyişdirmişdi.

Bununla yanaşı tarixi dəyişmək də onların əlində çox çətin iş deyildi. Söz yox ki, sonralar tarixin bir hissəsi olduğu kimi qaldı və demək olar ki, bu da Hüseyn əleyhissələmin hərəkəti kimi fədakar işlərin sayəsində idi. əgər imam Hüseyn əleyhissələm sükut edib dinməsəydi, tarix bütünlükdə dəyişdiriləcəkdə! Beləliklə imam Hüseyn əleyhissələmin qiyamında beyət məsələsi olduqca əhəmiyyətli idi.

Üçüncü amil isə əmr be məruf və nəhy əz münkərdir. İmam beyət məsələsini nəzərə almayaraq, Peyğəmbərin bu sahədəki hədis və məqsədlərini açıq-aşkar bəyan edir, dönə-dönə əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə toxunurdu. Demək bu amil başqa iki amildən daha əhəmiyyətli idi. Məhz bu səbəbdən də bu qiyam indiyədək öz etibarını itirməyib və heç vaxt itirməyəcək də. Bu qiyamın bütün amilləri dərs olmalıdır, lakin üçüncü amilin təsiri olduqca dərinidir. Çünki dəvət və beyət məsələsi olmasaydı da, İmam sükut etməyib əmr be məruf və nəhy əz münkər hökmünü yerinə yetirmək üçün qiyam edərdi. Burada birinci amil

(dəvət) ilə üçüncü amil (əmr be məruf və nəhy əz münkər) arasındakı fərqlər aydınlaşır.

Beyət məsələsində imamdan bir şey istəyirlər, İmam isə onların cavabında buyurur:

“Sizin istədiyinizi yerinə yetirə bilmərəm. Demək bu qiyamın amili təkəcə dəvət və ya beyət olsaydı, kufəlilər dəvət etməsəydilər və hökumət o Həzrətdən beyət istəməsəydi Hüseyin əleyhissəlamın onlarla işi olmazdı, özü isə rahat olardı və bir hadisə də baş verməzdi. Amma üçüncü səbəbə görə imam Hüseyin əleyhissəlam etiraz edən, tənqidçi, qiyamçı, müsbət bir insan idi...”

Bununla belə qiyam üçün başqa bir amil lazım deyildi. Fəsad hər yerə yayılmış, Allahın haramı halal, halalı isə haram edilmiş, müsəlmanların beytül-malı bir tayfanın əlinə düşərək qeyri-şəri yolla sərf edilirdi.

Peyğəmbər (s) buyurmuşdu: “Hər kim belə bir vəziyyəti görüb etiraz etməsə, şəraitini dəyişməyə cəhd göstərməzsə, Allah qanunu üzrə belə adamların zalım, sitəmkar və Allahın dinini dəyişdirənlərə layiq olan yerə aparılmaları yaxşıdır.”

İmam cəddinin buyurduğuna əsaslanaraq deyir: “Belə bir şəraitdə vəziyyəti başa düşənlər etiraz

etməsələr, cəmiyyətin günahkarları ilə eyni taledə olacaqlar!! Bu birinci hədis deyil və bu barədə Peyğəmbəri-əkrəm (s)-dan çoxlu hədislər nəql olunmuşdur. İmam Rza əleyhissəlam Peyğəmbərdən nəql etdiyi bir hədisdə buyurur:

“Camaat əmr be məruf və nəhy əz münkər vəzifəsini bir-birinin öhdəsinə qoymaqla sükut edib digərlərinin bu işi yerinə yetirməsini gözləsə, onlar da sükut edib başqalarının bu məsuliyyəti həyata keçirməsini gözləyər, nəticədə kimsə bir iş görməz. Belə bir halda onlar Allahın əzabını gözləsinlər.” Görəsən Allahın əzabı göydən daş yağmaqdır! Yox, Quran Allahın əzabını belə təfsir edir:

De ki: “Allah başınızın üstündə və ayaqlarınızın altında [göydən və yerdən] sizə əzab göndərməyə, sizi dəstələr halında qarışdırmağa və bir-birinizə digərinin zorunu dadızdırmağa qadirdir!” Gör onlar başa düşsün deyə, ayələrimizi nə cür izah edirik.

Rəsuli-əkrəm buyurmuşdur:

“əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə göz yumanlar mütləq, Allahın əzabını gözləməlidirlər.

Burada mərhum Kuleyninin “Üsuli-kafi”də və Qəzalinin “Ehyaül-ülum”da sünni və şiə

alimlərindən rəvayət etdikləri hədisi gətirməyi lazım görürük:

əmr be məruf və nəhy əz münkər sizin aranızda olmalıdır, belə olmazsa bütün pislilikləriniz sizə üstün gələr, onda sizin yaxşı adamlarınız da Allahdan bir şey istədikdə onların duası qəbul olunmaz.

Qəzali bu hədisi belə təfsir edir:

Bu sözlərin mənası o demək deyildir ki, onlar Allahı səsləyirlər, amma Allah onların duasını qəbul etmir, əksinə onlar o qədər alçalır və qorxurları da aradan gedir ki, Allah dərğahına üz gətirdikdə onlara etina olunmur!

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur: “öz izzətinizi istəyirsinizsə əmr be məruf və nəhy əz münkər edin ki, düşmən də sizdən çəkənsin. Amma əmr be məruf və nəhy əz münkər etməsəniz ilk mərhələdə sarsılıb alçalarsınız və düşmən də sizi saya salmaz. Bir qul və kölə kimi yalvarsanız da belə, kimsə cavabınızı verməz:

Rəhimsiz dünyada nəyə lazımdır.

Oturub ağanın yolunu, güdmək.

Dözümlə zəfər birdir əzəldən.

Dözümlə zəfərə çatarsan demək.

Mənim fikrimcə bu şer incə bir mənə daşıyır.

Hər halda islamda bizim belə bir qəti əsasımız vardır. İmam da bu əsasa istinad edərək buyurmuşdu: “əgər camaat məni dəvət etməsəydi də, mən bu əsas üzrə sakit oturmazdım.” əmr be məruf böyük əhəmiyyətə malik olduğu üçün səmavi kitabımız Quranda da bu mövzu ilə əlaqədar çoxlu ayələr vardır. Quranda, əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsini unudan bir çox bədbəxt millətlərin acı keçmişini nəql olunmuşdur:

“Barı sizdən əvvəlki nəsillərin ağıl və fəzilət sahibləri yer üzündə fitnə-fəsad törətməyi qadağan edəydilər ki, bu millətlər fəsad nəticəsində məhv olmayaydılar.

Quran başqa bir qövmin barəsində buyurur:

“Onlar etdikləri pis əməldən əl çəkmirdilər [və ya onlar bir-birlərini pis əməldən çəkəndirmirdilər]. Onların gördükləri iş necə də pis idi!

“[Ey müsəlmanlar!] içərinizdə insanları yaxşılığa çağırın, xeyirli işlər görməyə əmr edən və pis əməlləri qadağan edən bir dəstə olsun! Bunlar [bu dəstə], həqiqətən nicat tapmış şəxslərdir.”

Ali-İmran surəsində əmr be məruf və nəhy əz münkərə aid olan ayələr çoxdur. Qeyd etmək lazımdır ki, indicə nəql edəcəyimiz ayədə buyurulur:

“Hamınız bir yerdə Allahın ipindən [dinindən] yapışın.”

Ey müsəlmanlar! Təfriqə və ixtilafdən çəkinin, baş verən ixtilafların aradan qaldırılmasına çalışın, təfriqələri azaldın. Bu ixtilafdən yalnız düşmənlər istifadə edirlər.

İslam düşmənləri bizi müxtəlif məzhəb adları ilə bir-birimizin canımıza salmaqdan başqa bir şey tələb edirmi? Sonra buyurur:

Burada “xeyir” sözündən məqsəd birlikdir. Aranızdakı ixtilafları ortadan qaldırmaq üçün həmişə müəyyən bir dəstə olmalıdır.

Quran başqa bir yerdə buyurur:

[“Allahın tərəfindən] açıq-aydın dəlillər gəldikdən sonra, bir-birindən ayrılan və ixtilaf törədən şəxslər kimi olmayın! Onlar böyük bir əzaba düçar olacaqlar.”

Maraqlıdır ki, vəhdət və təfriqədən çəkinməyə dəvət edən iki ayənin arasında Ali-İmran surəsinin 104-cü ayəsi gəlmişdir. Məlum olur ki, Quran qarşılıqlı razılışma və birliyi bütün yaxşıqların

qaynağı bilir və bu mövzu əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinin mühüm olduğunu göstərir.

Bu mövzu islam dinində olduqca əhəmiyyətlidir. Görəsən nə üçün tarix boyu islam dünyasında bu qədər əhəmiyyətli olan mövzu unudulmuşdur?

İnsafla desək, sünnilər öz kitablarında bu barədə şüahlardan daha artıq bəhs etmişlər. əgər biz fiqh kitablarını "səlat"dan tutmuş "diyat"a kimi tədqiq etsək və bu ümumi fiqhi şüa fiqhi isə müqayisə etsək görürük ki, bütün mövzularda şüa fiqhi daha dəqiq, izahlı, mötəbər və istidlalıdır. Ancaq bu qədər mövzuların arasında əmr be məruf və nəhy əz münkər mövzusuna çatdıqda görürük ki, təəssüflə bu sahədə çox səhlənkarlıq olmuşdur. əlbəttə bu nöqsan xalq arasında aydın şəkildə görsənməkdədir.

"Mötəzilə" dəstəsi sünni məzhəbinin kəلامي firqələrindən biridir. Onlar əmr be məruf və nəhy əz münkəri fəruidin məsələlərindən deyil, üsulidindən sanırlar.

İctimai tarixi yazanlar deyirlər:

Bu mübahisənin kənara qoyulması o zamanın siyasətləri ilə bağlı idi. Çünki bu barədə mübahisə etmək o dövrün xəlifələrinə toxunurdu. Nəticədə alimlər öz kitablarında bu bəhsi az gətirmiş, yaxud

da ona ümumiyyətlə toxunmamışlar. Baxmayaraq ki, əmr be məruf və nəhy əz münkər onların dini əsaslarından biri idi.

İnsafla desək, bizim kitablarda bu mövzu çox qısa şəkildə bəyan edilmişdir. Şeyx Bəhainin Camei-əbbas kitabı mən gördüyüm şəriət hökmlərinin sonuncu əməliyyə risaləsidir ki, onda əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə yer verilmişdir. Bu kitab dörd əsr bundan əvvələ aiddir. Ondan sonra bu mövzu bütün əməliyyə risalələrindən çıxarılmışdır. Halbuki o «əbd» və «İma» məsələsi kimi öz əhəmiyyətini itirmiş mövzulardan deyil, oruc-namaz kimi həmişə qüvvədə olan vacib hökmlərdəndir. Buna əsasən əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsi heç vaxt unudulmamalıdır.

Burada bəzi şərqsünaşlar dönə-dönə islama qarşı iftiralər söyləyib, öz kitablarında dəfələrlə əsassız məsələlər yazıblar. Bütün bunlarla bağlı gördüyüm şeyləri “İnsan və sərneveşt” (İnsan və tale) adlı kitabımda qeydə almışam. Avropa şərqsünaşlarının bəzisi islam haqqında belə ittihamlar söyləyirlər:

“İslam qəzavü-qədər dini olub insan qarşısında heç bir məsuliyyət müəyyən etməmişdir. Bu din insan fəaliyyətinin qarşısını alır... [İslamda bütün işlər Allahın ixtiyarına qoyulur və Onun iradəsinə

tapşılır.] İnsan ixtiyar sahibi deyil, elə buna görə də heç bir məsuliyyəti yoxdur...”

Məncə bu sözlərin hamısı iftiradır.

Allah, Quranda yəhudiləri həzrət Musaya (ə) buna bənzər sözlər dediklərinə görə məhkum etmişdir. Onlar Musaya (ə) deyirdilər:

“Ey Musa, nə qədər ki, onlar oradadırlar, biz oraya girməyəcəyik, sən və Rəbbin gedib onlarla vuruşun. Biz isə burada oturacağıq.”

Peyğəmbəri-əkrəm Bədr davasında öz səhabələri ilə məşvərət edərkən buyurdu:

“Sizin nəzəriniz nədir? Biz düşmənin qarşısına çıxaq, ya Mədinəyə qayıdaq?”

Miqdad dedi:

“Ey Rəsulullah! Biz Bəni-israil kimi deyilik, bizim işimiz yoxdur, siz əmr edənə əməl edəcəyik, əgər dəryaya atılmağımızı və yaxud oda girməyəmizi əmr etsəniz biz dərhal sənin sözünü həyata keçirəcəyik.”

Quran insanın azadlığı, öz taleyi ilə əlaqədar məsuliyyəti, müstəqiliyyəti və vəzifəsi barədə belə buyurur:

“Biz ona haqq yolu göstərdik. İstər [nemətlərimizə] minnətdar olsun, istər nankor [bu onun öz işidir].”

“Biz ona iki yol göstərmədikmi?! Lakin o, əqəbəni [sərt yoxuşu, maniəni] keçə bilmədi. Bilirsənmi, əqəbə nədir?! O, bir kölə azad etmək, yaxud aclıq zamanı yemək vermək və ya qohumluq əlaqəsi çatan bir şəxsə baş vurmaqdır.”

“Mömin olub axirəti istəyən və onun uğrunda çalışanların zəhməti [Allah dərgahında] qəbul olunur.”

“Sizə üz verən hər bir müsibət öz əllərinizlə qazandığınız günahların ucbatındandır!”

“Vay o şəxslərin halına ki, öz əlləri ilə kitab yazıb, sonra bir az pul almaqdan ötrü: “Bu Allah tərəfindəndir!”-deyirlər. öz əlləri ilə kitab yazdıqlarına görə vay onların halına!

Qazandıqları şeylər üçün vay onların halına!”

“İnsanlar öz əlləri ilə etdikləri pis əməllər üzündən suda və quruda fəsad və pozğunluq əmələ gələr ki, Allah onlara etdikləri bəzi günahların cəzasını dadızdırsın, bəlkə onlar qayıdalar.” Quranda insanın azadlığı və ixtiyarı ilə əlaqədar bir çox ayələr vardır. Quranın ayələrini dəyişdirmək olmaz ki...

Quran, bizə Allaha şər və fəsad işləri aid etməyə dəyər, Tanrının bütün nöqsanlardan uzaq olduğunu bildirir:

“Bədbəxt insanlara biz zül etməmişik, lakin onlar özləri özlərinə zülm etmişlər.”

Bu sahədə Qurani-məciddə çoxlu ayələr vardır.

Şərqsünasların uydurduqları yalanların əksinə olaraq, islam insanı təkcə Allah qarşısında deyil, cəmiyyətin qarşısında da cavabdeh görür. əmr be məruf və nəhy əz münkər də elə budur.

İndi şərqsünasların dediyi kimi, bu dini qəzavü-qədər dini adlandıra bilərikmi?

Quran onların dediyi qəzvaü-qədəri təsdiq etmir. Allah Quranın başqa bir yerində buyurur:

Məşhur bir mənaya görə, bu ayə, həmişə Tanrının qeyri-adi bir yolla işləri sahmana salmasını gözləyənlərin ümidini boşa çıxarır. Bu ayədə tədqiq və təkiddən söz getmişdir. Yəni bir cəmiyyətin əhalisi öz vəziyyətlərinin dəyişilməsi uğrunda çalışmazsa, Allah da onların vəziyyətini onların xeyrinə dəyişdirməz.

Görəsən bundan da ağır bir məsuliyyət tapırmı? özü də cəmiyyət qarşısında olan bir məsuliyyət.

Quran başqa iki şərif ayədə keçmiş ümmətlərdən birinin taleyini açıqlayaraq buyurur:

“O qövm öz vəziyyətini dəyişdirmədiyinə görə Allah da onların vəziyyətlərini dəyişdirmədi.”

“Bu ayə demək istəyir ki, biz, Peyğəmbər göndərməmiş [heç bir ümmətə] əzab vermərik!”

Buna görə də insan öz fikri ilə qərara gəlməlidir. İnsan, ancaq müstəqil bir fikir, bacarıq və qabiliyyət sayəsində öz vəziyyətini sahmana sala bilər.

Camaat başqalarının gəlib onların vəziyyətini sahmana salmasını gözləməməlidir. Tədbir və göstərişləri xarici məsləhətçilər tərəfindən verilən bir cəmiyyət, heç vaxt müvəffəq ola bilməyəcəkdir. İnsan öz düşüncə, təşəbbüs və bacarığı ilə öz yaşayışına bir həyat proqramı hazırlamalıdır. Bu şəraitə malik olan bir xalq Allahın rəhmət və mərhəmətini gözləyə bilər. Bihudə yerə intizar çəkmək yaxşı bir iş olsaydı, bir ümmətin içində Hüseyn ibni əli əleyhissəlam Allahın rəhmətinin intizarını çəkmək üçün hamıdan daha ləyaqətli olardı.

Hüseyn əleyhissəlam **“İnnəllahə la yuğəyyiru ma bi qəvmin hətta yuğəyyuru ma bi ənfusihim”** ayəsinin dediyi kimi olmaq istəyirdi. İşlərin gedişini öz nəzarəti altına alaraq, cəddi həzrət Peyğəmbər kimi öz ictimaiyyətində bir islahat yaratmaq istəyirdi. İmam özü demişkən:

Asan işlər çoxlarına asandır, lakin islam həmişə bu işlərlə idarə oluna bilməz. Bəzi vaxtlar iş o yerə

çatır ki, Hüseyin ibni əli (ə) kimi bir insanın hərəkətə gəlib, əks-əməl göstərməsi tələb olunur. O, da bütün islam cəmiyyətini silkələyir və nəticəsi əsrlər boyu müxtəlif surətlərdə zahir olan, yüzlər və minlərcə illər sonra da baş verən hərəkətlərin ilham qaynağına çevrilən hərəkət yaradır. Bu isə qeyd olunan ayənin aşkar nümunəsidir. Biz öz uşaqlarımızı sevdiyimiz halda, necə ola bilər ki, Hüseyin ibni əli əleyhissəlam öz övladlarına qarşı biganə olsun?

Şübhəsiz o, öz uşaqlarını bizim öz uşaqlarımızı sevdiyimizdən daha artıq sevərdi. Çünki onun insaniyyət və ülvi duyğuları bizdən qat-qat çox idi.

Həzrət İbrahim də yüksək insani duyğulara malik olduğu üçün öz balasını çox sevirdi. O həzrət eyni halda Allahı hər şeydən və hamıdan çox sevirdi və onun qarşısında hər bir şeyi unudurdu.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz səbəblərə əsasən, İmam (ə)-in qiyamı bütün qiyamlardan üstündür və həmişə canlı qalıb tarix səhifələrində parlayır, insanlara əbədi dərs verərək misilsiz bir hərəkət kimi tanınır.

Elə buna görə də biz islam nöqtəyi-nəzərindən əmr be məruf və nəhy əz münkəri tanınmalı və bu əsasın bu qədər əhəmiyyətli olduğunun səbəbini

başə düşməliyik. Bu məsələ o qədər əhəmiyyətlidir ki, Hüseyn ibni əli (ə) kimi böyük bir şəxsiyyəti bu yolda canından keçməyə və bütün əzizlərinin, ardicıllarının, dostları və səhabələrinin qanının töküləcəyini bilərək, dünyada misli görünməyən bir faciəni qəbul etməyə vadar etmişdir.

İndi min neçə yüz ildən sonra yeri vardır ki, imamın önündə durub şəhadət verək:

Şəhadət veririk ki, sən namazı dirçəldib yüksəltədin, zəkəti yerinə yetirdin. Çünki zəkət təkə pul vermək deyildir, nitqin zəkəti var, fikir və əqlin də zəkəti vardır. Daha doğrusu, vücudun da zəkəti vardır... Allahın bizə bəxş etdiyi hər bir nemətin zəkəti vardır. Siz hər vaxt bu nemətlərin səmərəsini Allah bəndələrinin ixtiyarına qoysanız, o nemətin zəkətını vermiş olarsınız.

Allah-təala "Bəqərə" surəsində buyurur:

"Qeyb aləminə iman gətirib namaz qılanlar, onlara əta etdiklərimizdən Allah yolunda bağışlayanlar həqiqətən mömin və təqvalıdırlar." İmam, "Bizim onlara verdiklərimizdən bağışlayarlar" nə deməkdir?-deyə soruşanların cavabında buyurdu: "Zəkət təkə mal-dövlət haqqında deyil."

Məsələn, əgər siz başqalarının bilmədiyi bir elmə maliksinizsə, bildiyiniz elm faydalıdırsa, o elmi möhtac olanlara öyrətməklə onun zəkatını ödəməlisiniz.

“Sən namaz qılıb zəkatı ödədin, əmr be məruf və nəhy əz münkəri yerinə yetirdin. (Yəni əmr be məruf və nəhy əz münkər bu hərəkətin əsas məqsədidir). Var gücünlə Allah yolunda hər bir insana layiq olan bir şəkildə çalışdın.”

Burada diqqətimizi cəlb edən bir mövzu var, o da bundan ibarətdir ki, görəsən bu təsdiqlər nə üçündür?

Adətən biz, hakimə yəqin olmayan bir sözü sübut etmək üçün onun yanına gedirik. Məsələn, bir iddianı sübut etmək üçün deyirik: “Mən şəhadət verirəm ki, bu şəxs filankəsdən müəyyən qədər pul almışdır.” İndi biz burada İmam əleyhissəlamın xeyrinə şəhadət vermək istəyirikmi? əsla belə deyildir, burada bəzi alimlər çox gözəl bir mövzuda söz açırlar:

İnsan bəzi vaxtlar dediyi sözü başqasına bildirmək üçün yox, bu mənanı başa düşdüyünü ona göstərmək üçün deyir.

Bu, düzgün bir işdir. Siz bəzən bir adamın qarşısında bir şeyə şəhadət verirsiniz, ancaq bunu

onun bilməsi üçün yox, (çünki o özü bilir) özünüzün bu mövzunu başa düşdüyünüzü ona demək istəyirsiniz.

Burada şahidlik etiraf mənasındadır. Məsələn, mən etiraf edirəm ki, sənin qiyamın əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə görə idi. Mən sənin kufəlilərin dəvətinə görə qiyam etmədiyini bilirəm. Sən beyət məsələsi üçün qiyam etmədin, sən qiyamın başqa bir mənanı əks etdirir. Sən başqa bir qanununu həyata keçirirdin, o qanun əmr be məruf və nəhy əz münkər idi.

İnsan əməlinin cismi və ruhu vardır, ola bilər ki, “sən” və “mən” bir işi eyni şəkildə görək, nümunə üçün hər ikimiz namza qılıb infaq edirik və bunlar cismi baxımdan bir-biri ilə fərqlənmir. Ola bilər ki, səndə olan iklas, təvazökarlıq, məhəbbət, eşq və ruhi həyacan məndə olmasın. Məhz bu ruhi sifətlər sizin işinizi dəyərləndirər və ona müqəddəs rəng bəxş edər.

Çoxları Allah yolunda cihad etmişlər və hal-hazırda edirlər də, amma nəyə görə əli (ə) bir zərbə ilə bu qədər dəyər qazandı? Ariflərin dediyinə görə əli əleyhissəlam “Allahda fani olmaq” dərəcəsinə çatmışdı. O həzrət elə bir mərhələyə çatmışdı ki, düşmənlərinin mübarək üzünə , bu hərəkət onun

ruhiyyəsinə təsir etməsin deyə, düşmənin başını kəsməyi təxirə saldı. Demək o, öz varlığını deyil, Allahın varlığını istəyirdi, bu xüsusiyyəti yalnız övliyalarda və peyğəmbərlərdə görə bilərik. Quran övliyalardan belə buyurur:

[Onlar Allaha] tövbə, ibadət və şükr-səna edənlər, oruc tutanlar [və ya cihad uğrunda, elm təhsil etmək üçün yurdundan ayrılıb başqa yerlərə gedənlər], rüku və səcdə edənlər [namaz qılanlar], yaxşı işlər görməyi əmr edib pis işləri yasaq edənlərdir.

[Ya Məhəmməd!] Belə möminləri [cənnətlə] müjdələ!

Ariflər deyirlər: “İrfanın birinci mərhələsi tövbədir. Çünki tövbə qayıtmaq deməkdir, yəni bir dəfə haqq yolundan azmış şəxs yenə də Allaha doğru qayıdır. Bu kimi şəxslər tövbədən sonra başqasına deyil, yalnız Allaha pərəstiş edirlər. Tövbə edən şəxslərə Allah hakim olar və onlar yalnız Allahın əmrinə itaət edirlər və Ondən başqasına tabe olmazlar. əslində başqa mövcudu sitayişə layiq bilməzlər, onlar yalnız Allaha ibadət edirlər və səyahətçidirlər.”

Alimlər “səyahət” sözünün izahı haqqında müxtəlif fikirlər irəli sürmüşlər. Bəziləri demişlər:

“Burada səyahət sözündən məqsəd oruc tutmaqdır, yəni, mənəvi səyahət orucluqda əmələ gəlir. Amma bir çox tədqiqatçılar, o cümlədən əllamə Təbatəbai “əl-mizan” kitabında bunu qəbul etməyərək deyir: “Burada səyahətçidən məqsəd yer üzündə seyr edən adamlardır, çünki Quran insanları yer üzündə seyr etməyə dəvət etmişdir. İslam dini bəşərin yer üzündə səyahət etməklə tarixi araşdıraraq ondan ibrət dərsi almasını yüksək dərəcədə qiymətləndirir. Allah-təala Quranda buyurur:

“Ey müsəlmanlar! Sizdən əvvəl bir çox vaqiələr [ibrətli əhvalatlar] olub keçmişdir. İndi yer üzünü dolaşib haqqı təkzib edənlərin aqibətinin necə olduğunu görün!”

Sonra Quran ibadət nişanələrinin ikisini qeyd etmişdir:

Rükuda “Subhanə rəbbiyəl əzimi və bihəmdih” və səcdədə “Subhanə rəbbiyəl əla və bihəmdih” deyənlər, belə bir əhval-ruhiyyə, düşüncə və mənəvi dəyərlərə malik olduqları üçün cəmiyyətin islahatçısı olmağa daha layiqdirlər. Cəmiyyətin islahatçısı olmaq istəyənlər, özlərini ancaq mənəviyyət sahəsində tərbiyə etməlidirlər.

Həzrəti əli əleyhissəlam Nəhcül-bəlağədə buyurur:

“özünü camaata rəhbər və qabaqcıl tanıtdıran şəxs, ilk mərhələdə özünü islah etməli və nəfsindən hesab çəkməlidir. Yalnız bu xüsusiyyətlərə malik olan şəxs, “mən cəmiyyətin rəhbəri, vaizi, yolgöstərəni, müəllimi, tərbiyəçisi və islahatçısıyam”-deyə iddia edə bilər.”

O həzrət öz sözlərinin davamında buyurur:

“özünü tərbiyə edən şəxs başqalarının təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olan şəxsdən daha artıq hörmətə layiqdir, çünki özünü islah etmək daha çətin və daha əhəmiyyətlidir.”

əmirəl-möminin (ə)-in elə sözləri var ki, qızıl suyu ilə yazılsa belə, yenə də azdır. Dil, danışiq və sözdə haqq ədalətin dairəsi olduqca genişdir. Söz mərhələsinə gəldikdə isə, bütün danışıklar haqq və həqiqət əsasında olur, amma əməl sahəsində haqq mütləq şəkildə unudulur. İnsan asanlıqla haqqa əsaslanıb danışdığı sözlərə əməl etmək istədikdə, bu işin nə qədər çətin olduğunu başa düşər.

Möminlərə müjdə ver ki, əgər tövbə və ibadət etdikdən sonra əmr be məruf və nəhy əz münkərlə məşğul olsalar, daha artıq müvəffəq olacaqlar. əgər bir adam əmr be məruf və nəhy əz münkəri tərk etsə və qalan vacibatın hamısını yerinə yetirsə, onda onun bu əməllərinin faydası yoxdur və ondan

uzaqlaşmaq lazımdır, hətta o adam özü tövbə etmədən başqalarını tövbəyə dəvət etsə belə, onu tərک etmək lazımdır.

əmirəl-möminin əli (ə) buyurur:

“Allah, əmr be məruf etdiyi işin əksinə əməl edən adamlara lənət etsin. Allah, özləri günaha alışdıqları zaman başqalarını nəhy əz münkər edənlərə lənət eləsin.

Ariflərin nəzərinə zahidin dörd müxtəlif yolu vardır:

“Seyrun minəl xəlqi iləl həqq”

1.Yəni: Xalq və təbiətdən Allaha doğru yönəlmək;

“Seyrun bil həqqi fil həqq”

2.Yəni: Allahda seyr etmək, yəni ilahi mərifət qazanmaq;

“Seyrun minəl həqqi iləl xəlq”

3.Yəni: Allahdan bəndələrə doğru seyr etmək, camaatı tərbiyələndirmək üçün gəlmək;

“Seyrun bil həqqi fil xəlq”

4.Yəni: Həqiqətdə xalq arasında seyr etmək;

Burada demək istəyirlər ki, özü tövbə edən şəxs, əmr be məruf və nəhy əz münkər etməyə layiqdir.

Məlumdur ki, imam Hüseyn əleyhissəlamın hərəkəti öz yüksək qiymətini əmr be məruf və nəhy əz münkərdən almışdır.

İndi bilmək lazımdır ki, görəsən əmr be məruf nə qədər əhəmiyyətli bir məsələdir ki, Hüseyn ibni əli (ə) kimi bir şəxsiyyət öz canını bu yolda qurban verib şəhid oldu? Və ümumiyyətlə bilmək lazımdır ki, belə bir insanın bu yolda qurban getməsi necə bir işdir? Bəli! əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsi, islamın əbədi varlığının birinci zəmanətçisidir çünki bu olmazsa, islam da olmaz!

Sizin bir eviniz, avtomobiliniz, fabrikiniz olsa və onlara baş çəkməzsinizsə və ya bacarıqlı bir ixtisasçı mühəndisi vəzifəyə götürməzsinizsə, onda vəziyyətin qarışdığını görəcəksiniz və artıq bundan sonra işi davam etdirmək mümkün olmayacaqdır. Cəmiyyət də belədir, bəlkə bundan da yüz dərəcə üstündür! Görəsən həkimə ehtiyacı olmayan bir insan tapılsaydı?

İnsan ya özü-öz vücudunun həkimi olmalıdır, ya da öz sağlamlığını qorumaq üçün göz, qulaq, burun və əsəb xəstəlikləri mütəxəssislərinə müraciət etməlidir. Çünki insanın bədən üzvləri müxtəlif ixtisasçı həkimlərə möhtacdır. Bununla belə, demək olarmı ki, cəmiyyətin nəzarət və idarəyə ehtiyacı yoxdur? Belə bir şey mümkün ola bilərmi? Heç vaxt! Ona görə ki, Hüseyn ibni əli əleyhissəlamın əmr be məruf və nəhy əz münkər yolunda, yəni islamın

əbədi həyatının zəmanətçisi olan ən mühüm üsul yolunda şəhid oldu. Yəni, əgər bu qanun (əmr be məruf və nəhy əz münkər) olmasaydı, hər yeri təzyiq, iğtişaş və ayrılıq bürüyəcəkdə. Demək bu məsələ böyük bir əhəmiyyətə malik olduğu üçün imam Hüseyn (ə) bu yolda şəhid oldu.

Qurani-məcəd aşkar şəkildə keçmiş cəmiyyətlərin dağılıb məhv olma səbəbini, onların arasında əmr be məruf və nəhy əz münkər kimi islahedici bir qanunun olmamasında görmüşdür.

əmr be məruf və nəhy əz münkərin şərtləri

əmr be məruf və nəhy əz münkərə başlamazdan əvvəl, onun necəliyini və şərtlərini öyrənməliyik.

1. Məruf və münkər nə deməkdir?

İslam dinində əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsi ancaq müamilə, ibadət, ailə mühiti və davranışa həsr olunmur.

Həmin səbəbə əsasən, burada məruf sözü ümumi mənada işlənmişdir. Çirkin və pis işlərin xilafına olan hər hansı bir yaxşı əmələ “məruf” deyirik. əmr be məruf yaxşılığa dəvət etmək, nəhy əz münkər isə

pisliklərdən çəkəndirmək mənasındadır. Lakin bu əmrdən məqsəd nədir?

Görəsən əmr be məruf və nəhy əz münkər tək cə söz mərhələsindədir, yəni bu işi tək cə dil ilə icra etməliyik? əlbəttə belə deyildir. Peyğəmbər, əmirəlmöminin, bütün imamlar və din alimlərinə “əmr be məruf və nəhy əz münkər yalnız sözlə məhdudlaşır?” deyə müraciət edilsə, onlar “xeyr, bu məsələ tək cə söz və dillə deyil, əməldə də olmalıdır, müsəlman bütün varlığı ilə əmr be məruf və nəhy əz münkər etməlidir” buyurlar.

əmirəlmöminin (ə) Quranın, yer üzünün bəzi dairələrini ölü və meyit adlandırmasının mənasını, yəni dirilərin içində ölü kimdir?” deyə soruşanların cavabında buyurdu:

“Camaat müxtəlif siniflərə bölünürlər: Bəziləri pis işlərlə rastlaşdıqda ürəkdən mütəəssir olub dilə gələr, tənqid edər və yol göstərirlər.

Onlar bu mərhələ ilə qane olmayaraq hər yolla olursa-olsun, istər mehribanlıqla, istərsə də kobudluqla və döyməklə əməli şəkildə əmr be məruf və nəhy əz münkər edərlər. Bunlar həqiqətən diridirlər. Bəziləri isə işləri müşahidə edən kimi haray-həşir qoparır, öyüd-nəsihət verir və özlərinə də Allah tərəfindən bağışlanmaq istəyirlər.

Lakin bu adamlar əməl mərhələsinə gəldikdə geri çəkilirlər.

Belə adamlarda həyat və yaşayış üçün zəruri olan üç xüsusiyyətdən ikisi vardır.

Üçüncü sinifə mənsub olan insanlar da pis işləri görərkən ürəkləri yanar və lakin onlar yalnız narahat olurlar. Məsələn, Novruz bayramı Məhərrəm ayına təsadüf edərkən, xalqın imam Hüseyn (ə)-in hörmətini saxlamadığını görəndə narahat olub öz-özlərinə deyirlər:

“əyləncə vaxtı çoxdur, bu günlər İmam (ə)-in əzadarlığının son günləridir. Biz imam Hüseyn (ə) məktəbindən faydalanmışıq, faydalanacağıq da, bu ölkə imam Hüseyn (ə)-in ölkəsidir. Bizim xalq əhli-beyt ardıcıllarıdır, Hüseyn ibni əli bu ölkənin şüarıdır. Matəm günləri qeyri-şəri əyləncə yerlərinə getmək Hüseyn ibni əli (ə)-a qarşı hörmətsizlikdir,” deyirlər. Amma yoldaşlarına: “Qardaş, İmam (ə)-in hörmətini saxla, biz indiyə kimi İmam (ə)-in hörmətini saxlamışıq və Hüseyn (ə) da bizi qoruyub saxlamışdır və...” deməyə hazır olmazlar.

İqbal Lahuri demişkən: “Müsəlmanlar heç vaxt islamı saxlamamışlar, əksinə olaraq həmişə islam müsəlmanları saxlamışdır.”

ölkəni böyük bir təhlükə bürüyən zaman müsəlmanlar əli ibni əbi Talib və Nəhcül-bəlağənin sorağına gələr və Hüseyin ibni əli (ə)-ı yada salarlar. Quran bizim barəmizdə buyurur:

“Müşriklər gəmiyə mindikləri zaman (dəryada batacaqlarından qorxub) dində ixlas sahibi olan möminlər kimi yalnız Allaha dua edərlər. Allah onları sağ-salamat quruya çıxaran kimi, yenə də ona şərik qoşarlar.”

əmr be məruf və nəhy əz münkərin birinci mərhələsi uşaqlarınıza yaxşı adlar seçməyinizdir. Qeyri-islami adların cəmiyyətdə yayılmasının qarşısını alın, çünki bu işin özü də bir növ nəhy əz münkərdir. Uşaqlarınızın, məktəbələrinizin, xəstəxanalarınızın və şirkətlərinizin adını islami etməyə çalışın. ərəb dili bir tayfa dili deyil, əslində ümumislam dilidir. Quran olmasaydı dünyada belə bir dil tapılmazdı. ərəb dilinə qarşı mübarizə aparanlar, Quranı aradan aparmaq istəyirlər. Yaşamaq istəyən hər hansı bir millət öz dilini qorumalıdır. Dili ölmüş bir cəmiyyətin, sanki özü də ölmüşdür. Demək lazımdır ki, ərəb dili ilə mübarizə edənlər, islamla mübarizə edirlər. Allaha and olsun ki, biz ərəb dili qarşısında ağır məsuliyyət daşıyıyıq, biz bu islam dilini qoruyub saxlamalıyıq. İslam

düşmənləri sizin və uşaqlarınızın bu dili öyrənməsinə maneə törədir. Bu dili mükəmməl surətdə öyrənin, onu öyrənməklə nəinki zərər görməyəcəksiniz, əksinə olaraq xeyri-mənfəət də tapacaqsınız.

ərəb dili dünyanın diri dillərindən biridir. İngilis dili yüksək təbliğ olunaraq ailələrə nüfuz etmişdir. Bunun səbəbi nədir?

Ürəkləri bizim halımıza yanır mı? Yoxsa öz adət-ənənə və düşüncələrini bizə qəbul etdirmək istəyirlər? Onlar bu işlərlə bizim ruhumuzu əzmək istəyirlər!!!

Biz müsəlmanlar nə qədər qafil olmuşuq, yenə də qəflət yuxusundaıyq. Sanki bütün dünya müsəlmanları əsrlər boyunca qəflət yuxusuna getmişlər və ayılmaq istəmirlər.

Nə qədər təəssüflü və cansıxıcı bir haldır ki, müxtəlif ölkələrdən olan iki müsəlman Məkkə və Mədinədə görüşərkən bir-birlərinin dilini başa düşmədikləri üçün ingiliscə danışmaq məcburiyyətində qalırlar. Bu düşmənin üç-dörd yüzillik hiyləsidir!!! Görəsən artıq ayılaraq bu fitnəkarlıqlara qarşı mübarizə aparmaq zamanı gəlib çatmamışdırmı? əlbəttə son zamanlarda

müsəlmanlar arasında gözə çarpan dirçəliş və intibah çox sevindirici haldır.

(“Ey müsəlmanlar!) Siz insanlar üçün zahirə çıxarılmış ən yaxşı ümmətsiniz. (Onlara) yaxşı işləri görməyi əmr edir, pis əməlləri qadağan edir və Allaha inanırsınız.

Bu böyük vəzifənin iki əsas şərti və iki önəmli təməli vardır. Onların biri agahlıq və bəsirətdir, çünki biz mərufun nə olduğunu bilməliyik. İnsan əmr be məruf və nəhy əz münkər etmək üçün sosiologiya və psixologiya kimi elmlərə yiyələnəməli və eləcə də lazımi məharətə malik olmalıdır...

Hər bir müsəlman münkər və mərufu bir-birindən ayırd etməli, onun nə olduğunu bilməli və münkərin haradan vücuda gəldiyini başa düşməlidir.

Buna görə də din rəhbərlərinin fikrincə, cahil və nadan adamların əmr be məruf və nəhy əz münkər etməkləri əsla yaxşı deyildir?

Görəsən bunun səbəbi nədir?

Cahil əmr be məruf və nəhy əz münkər edərsə vəziyyəti sahmanlaşdırmaq yerinə, gərginləşdirər. Təəssüflər olsun ki, bu sahədə çoxlu səhlənkarlıqlara yol verilmişdir. Hər halda bu vəzifə bizim boynumuzdan götürülmür. Biz “cahil

olduğumuza görə bu sahədə heç bir məsuliyyət daşımırıq” deyə, iddia edə bilmərik. Quran bu barədə belə buyurmuşdur:

“Lakin Allah olacaq işi (möminlərin qələbəsini, kafirlərin məğlubiyyətini) yerinə yetirmək üçün belə etdi ki, həlak olan aşkar bir möcüzə ilə (dəlillə) həlak olsun, sağ qalan da aşkar bir möcüzə ilə sağ qalsın.”

Məsum imamlardan bəzi adamların cahilliyi barədə sual olunduqda, onlar: “Qiyamət günü əməlsiz bir alimi gətirib, nə üçün öz dediklərinə əməl etmədin?”-deyə, soruşurlar, onun heç bir cavabı olmaz. “O, artıq öz çirkin əməllərinin cəzasını çəkməlidir” buyururlar.

Başqa birisini də gətirib, ona: “Nə üçün əməl etmədin?”-deyə sual verərlər.

O “mən bilmirdim, başa düşmürdüm,”-deyə.

Ona deyərlər: “Bilmirdim, başa düşmürdüm də cavabdır? Nə üçün gedib öyrənmirdin? Allah-təala bu ağıl və düşüncəni nə üçün yaratmışdır? Ona görə yaratmışdır ki, hər bir şeyi diqqətlə öyrənib başa düşəsən.”

əmirəl-möminin əli (ə) buyurmuşdur:

Bizim xalq cahil bir xalq oldu, gərək onlara bəla göndəriləydi, bəla göndərilməzdən əvvəl onlar

onun nə olduğunu bilmir və öngörənlik etmirlər. Görəsən onlar nə üçün belədirlər?

Onlar təkcə öz vəziyyətlərini deyil, hətta bir sosioloq kimi öz yaşadıkları əsrdən neçə il qabaq baş vermiş hadisələri də başa düşməlidirlər.

“Biz artıq İbrahimə də doğru yolu nəsis etmişdik. Biz onun buna layiq olduğunu bilirdik.”

İmam Hüseyin (ə)-in hərəkətinin qiymətini artıran səbəblərin biri də onun ziyalı, bəsirətli və zəkalı olmağı idi. O gün imam Hüseyin (ə) pərdə arxasında gördüklərini başqaları güzgüdə də belə görə bilmirdilər.

Biz indi oturub o günlərin vəziyyətini araşdırırıq, amma o zamanın camaatı imam Hüseyin (ə)-i düşünə bilmirdilər, ancaq Hüseyin ibni əli (ə) hər bir şeyi başa düşürdü. O zamanın ümumi əlaqələr vasitələri bu günkü kimi inkişaf etməmişdi. Şamda baş vermiş bir hadisənin xəbəri uzun müddətdən sonra Mədinə və ya Kufə camaatına çatırdı. Bəzən də əhali baş verən hadisələrdən ümumi şəkildə heç bir məlumat əldə edə bilmirdilər. Məsələn, Mədinə hadisəsini buna misal gətirmək olar. İmam beyətdən imtina edərək qiyama qalxdı, Mədinədən Məkkəyə gəldi və bir sıra hadisələrdən sonra şəhid oldu. Bu mühüm hadisədən sonra əhali gözlərini

ovuşduraraq dedilər: “Qəribədir, Hüseyin əleyhissəlam da şəhid oldu? Görəsən o, niyə şəhid oldu? Xilafət mərkəzi olan Şama gedib məsələnin nə olduğunu yaxından öyrənməliyik.”

Sonradan neçə nəfərlik bir heyət Şama gedib xəlifə ilə görüşdü, məsələni bütün təfərrüatı ilə öyrəniş qayıtdı. Bu heyət üzvlərindən məsələnin nə olduğunu soruşduqda dedilər: “Soruşmayın! Biz Şamda olarkən göydən daş yağış həlak olacağımızdan qorxurduq!! Biz elə şəxsin yanından gəlirik ki, aşkarda çaxır içir və itbazlıq edir. O, fisq-fücur əhli və meymunbazdır, hətta öz məhrəmlərilə zina edir.

İmam Hüseyin (ə) “belə getsə, islamla xudafizləşməli olacağıq” deyib ayağa qalxdıqdan və bu yolda şəhid olduqdan sonra onlar yuxudan ayılıb Şama gedirlər. Oradan qayıtdıqdan sonra “Hüseyin (ə)-ın sözü haqq imiş, o, uzaqgörənlik edibmiş”-deyə etiraf etdilər.

İmam Hüseyin (ə) bu mövzuların hamısını əvvəldən bilirdi və elə buna görə də buyurdu: “Bunlar məni öldürəcəklər. Amma bu gün sizə deyirəm, mənim şəhadətimdən sonra onların hökuməti davam etməyəcəkdir.”

Ali-əbu Süfyan hökmranlığı artıq devrildi və bu iş çox tez həyata keçirildi. Ali-Üməyyə də hakimiyyətdə davam edə bilmədi, Bəni-Abbas ortaya çıxıb xilafəti onların əlindən aldı və 500-il hökumət etdi.

Kərbəla hadisəsindən sonra artıq Bəni-Üməyyə hökumətinin təməlləri sarsılmışdı.

O hökumətin öz içindən özünə düşmən tapılmışdı. Osman ibni Ziyad öz rəhmsiz və daşürəkli qardaşı İbni Ziyadın yanına gəlib dedi:

“Təki Ziyadın bütün övladları yoxsul və bədbəxt olaydılar, amma bizim sülalənin vasitəsilə belə cinayət törənməyəydi.”

Yezidin fahişə və əxlaqsız anası Mərcanə, oğlunun belə bir cinayət törətdiyini eşitdikdə dedi:

“Oğlum! Sən bu işi gördüyün üçün artıq behişt ətrini hiss edə bilməyəcək və ondan heç bir xeyir görə bilməyəcəksən.

Qaniçən və cinayətkar Mərvani-Həkəmin qardaşı Yəhya ibni Həkəm, Yezidin məclisində bir müxalif kimi ayağa qalxıb fəryad edərək: “Sübhənəllah!” Süməyyə (Ziyadın anası) övladı möhtərəm olmalıdır, amma sən Peyğəmbər balalarını belə bir vəziyyətdə məclisə gətirmisən.”

Yezidin həyat yoldaşı Hindin əhvalatı bu etirazların aydın nümunələrindəndir, o da bir müxalif kimi Yezidi tənqid atəşinə tutdu. Yezid çarəsiz qalıb imamın şəhadətindəki rolunu inkar edərək dedi: “Mən belə bir işə razılıq verməmişdim, Abdullah ibni Ziyad özbaşınalıq edib bu cinayəti törətmişdir.”

İmam Hüseyin əleyhissəlamın şəhadətindən Yezid çox bədbəxtlik və zəlalətlə hökmranlıq edib cəhənnəmə vasil oldu. Ondan sonra onun özünə vəliəhd təyin etdiyi oğlu Müaviyə ibni Yezid xəlifə oldu. O, bir neçə gün sonra mənbərə çıxıb dedi:

“Ay camaat! Mənim babam Müaviyə əli (ə)-a və atam Yezid isə Hüseyin ibni əli (ə)-a qarşı mübarizə apardı. Bu müharibələrdə mənim atamla babam deyil, həzrət əli (ə)-la imam Hüseyin (ə) haqq idilər. Mən atama qarşı nifrət bəsləyirəm, özümü isə xilafətə layiq görmürəm.

Çünki atam-babam etdikləri günahları bir daha təkrar etmək istəmirəm. Elə buna görə də xilafətdən imtina etməyi məsləhət görürəm.”

Bu etirafların hamısı, imam Hüseyin əleyhissəlamın qiyamı nəticəsində idi.

əmr be məruf və nəhy əz münkərin dərəcələri

əmr be məruf və nəhy əz münkər bir neçə hissə və dərəcəyə bölünür:

1-Pislikdən çəkindirən və yaxşılığa dəvət edən şəxs, ürəkdən və bütün varlığı ilə günahlara nifrət bəsləməlidir. əmr be məruf və nəhy əz münkərin ən birinci məsələsi hicr və erazdır (günahdan çəkinmək və üz döndərmək). Siz birisinin pis və yaramaz işlərlə məşğul olduğunu gördükdə, onun özü ilə deyil, işləri ilə mübarizə etməlisiniz. Məsələn, ailəvi get-gəliniz olan və hədiyyə verib-aldığınız səmimi dostunuz aşkar bir günah etdiyini görəndə, ona qabaqkı səmimiyyətlə yox, əksinə olaraq çox etinasız və soyuqqanlıqla yanaşsanız, bu özü bir növ tənbeh olar.

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, insan əmr be məruf və nəhy əz münkər haqqında məntiqlə addım atmalıdır, daha doğrusu onun əməli məntiqə uyğun olmalıdır. əlbəttə, bu əks-əməl o vaxt təsir göstərə bilər ki, əlaqənizi kəsdiyiniz şəxs ruhi əzab-əziyyət çəkib öz işindən peşiman olsun. əgər sizin təcürbəsiz gənc övladınız və ya dostunuz çirkin bir əmələ qurşansa, sizin əlaqənizin kəsilməsi onları günaha daha da rəğbətləndirir. Yəni onlar

tam sərbəstliklə öz günahlarını davam etdirərlər. Məsələn, get-gəl etdiyiniz bir ailənin fəsad və günaha qurşandığını gördükdə, öz abırınızdan qorxub əlaqənizi kəsirsiniz, çünki insan özündən asılı olmayaraq başqalarının təsirinə məruz qalır. Bəzən, günaha qurşanmış bir dostumuzla əlaqəmizi davam etdirmək onu günaha rəğbətləndirər və ondan uzaqlaşmağımız isə onu tənbeh edər, belə bir vəziyyətdə əlaqəmizi kəsməyimiz mütləq vacibdir.

İkinci mərhələ:

Alimlərin nəzərinə, dillə öyüd-nəsihət verərək xalqı yaxşı işlərə doğru istiqamətləndirmək nəhy əz münkərin ikinci mərhələsidir. Bir çox insanlar vardır ki, cahillikləri üzündən düşmənin təbliğatına uyub haqq yolundan azmışlar. Bu kimi şəxslər, fəsadın eyb və zərərlərini onlar üçün açıqlayıb izah edə bilən mehriban bir müəllim, tərbiyəçi və yolgöstəriciyə möhtacdırlar. Bununla belə əgər biz günahkar bir şəxsi moizə və məntiqlə doğru yola yönəldə bilsək, onunla əlaqə saxlamağımız vacibdir.

Üçüncü mərhələ:

Bu mərhələ əməl mərhələsidir. Bəzən günahkar şəxs elə bir mərhələdə olur ki, nə üz döndərüb uzaqlaşmaq təsir göstərir, nə də öyüd-nəsihət və məntiq. Belə bir vəziyyətdə, əmələn günahkar

şəxsin qarşısını almalıyıq. Görəsən əməldən məqsəd nədir?

Bəzi vaxtlar tənbeh etməyimizin lazım olduğuna baxmayaraq, əməldən məqsəd hədələmək, döymək və yaralamaq deyildir.

İslam həddi-hüddud dinidir, islam nəzərinə bəzi vaxtlar günahkar şəxsə ancaq tənbeh təsir göstərə bilər. əlbəttə insan belə zənn etməməlidir ki, bütün yerdə düşmənçilik və kobudluq lazımdır.

Həzrət əli (ə) Peyğəmbərin davranışı barədə buyurur:

“O, müalicə edən bir həkim idi. Həkim, davadərmanla və lazım olduqda isə cərrahlıq və dağ basmaqla yaraları sağaldar.”

Şair demişkən:

*əzəldən yoğrulmuş sevinclə kədər,
Lazım gəlsə cərrah, əməl də edər.*

əmr be mərufun mərhələləri də nəhy əz münkərin mərhələləri kimidir.

əmr be məruf ya moizə və öyüd-nəsihət verməklə və yaxud da əməllə icra olunmalıdır.

əməl mərhələsində təkcə sözlə kifayətlənmək olmaz. Bizim ictimaiyyətin böyük eynələrindən biri

də, sözə həddən artıq əhəmiyyət verməməyimizdir. Söz öz yerində yüksək əhəmiyyətə malikdir, həqiqəti danışır, yazır və izah etməyincə heç bir iş görmək olmaz. Bəziləri isə hər bir şeyi ancaq sözlə həyata keçirmək istəyirlər. Bizcə bu səhvdir. Söz lazımı şərt olsa da kifayətedici deyil, əməl də gərəkdir.

əmr be məruf və nəhy əz münkər iki hissəyə bölünmüşdür: Müstəqim və qeyri-müstəqim. Bəzi vaxtlar siz əmr be məruf və nəhy əz münkər etmək üçün müstəqim surətdə müdaxilə edirsiniz, daha doğrusu ayağa qalxıb “filan işi yerinə yetirməyinizi xahiş edirəm” deyirsiniz. Amma bəzən də qeyri-müstəqim yolla onu başa salırsınız. Məsələn, bir şəxsin filan əməlini tərifləməklə ona bu işin yaxşı olduğunu bildirmək istəyirsiniz. Bu üslubun təsir dairəsi olduqca genişdir.

Bu məsələni aydınlaşdırmaq üçün bir rəvayət nəql edirik:

İmam Həsən və imam Hüseyin əleyhiməssəlam uşaq ikən qoca bir kişinin səhv dəstəmaz aldığını görürlər.

İslam adət-ənənəsi və psixologiyasından agah olan bu iki imam, ona dəstəmazının düz olmadığını bildirmək istəyirlər. Digər dərəfdən qocanın

könlünə toxunmaq istəmirdilər. Çünki o kişi acıqlanıb “xeyr! Mənim dəstəmazım düzdür”-deyə bilərdi.

Onlar qabağa gedib dedilər: “Biz hər ikimiz sənin hüzurunda dəstəmaz alırıq. Sən diqqətlə bax və kimin dəstəmazının yaxşı olduğunu de!” Qoca kişi: “Yaxşı, dəstəmaz alın, mən sizin aranızda münsiflik edəməm.”

İmam Həsən (ə) və imam Hüseyin (ə) hər ikisi düzgün və kamil bir dəstəmaz aldıqdan sonra o, öz dəstəmazının batil olduğunu başa düşdü.

Qoca dönüb bu iki imama dedi: “Sizin hər ikinizin dəstəmazı düzdür, mənim öz dəstəmazım batil imiş.”

əgər onlar qəzəblə: “Qoca kişisən, heç utanıb xəcalət çəkmirsən! Hələ dəstəmaz almağı bacarmırsan?”-desəydilər, onda o kişidə namaza qarşı daimi bir nifrət hissi oyana bilərdi.

Xətiblərin biri deyir:

Məşhəddə dinsiz bir şəxs var idi. Mən onunla get-gəl edib çox danışdıqdan sonra, yumşalıb həqiqi bir mömin oldu, tamamilə dəyişdi, yüksək və həssas vəzifə daşdığına baxmayaraq həmişə namazını camaatla qılmağa başladı. Günorta və şam namazını Gövhərşad məscidində, mərhum Nəhavəndinin

arxasında qılırdı. Münasib bir fürsət əldə etdikdə camaat namazında iştirak edərkən paltarlarını soyunub çiyinə bir əba salardı... Bir müddətdən sonra onu daha görmədik, səfərə getdiyini təsəvvür etdik. Bir xeyli soraqlaşdıqdan sonra dostlar “o, buradadır, özü gəlmir”-dedilər.

Nəhayət məlum oldu ki, o həm camaat namazını, həm də bizi tərk etmişdir. Bu mömin kişinin birdəfəlik dindən üz döndərməsinin səbəbini öyrənmək məqsədi ilə tədqiqat aparmağa başladıq.

Bu macəra ilə maraqlanaraq nəhayət öyrəndik ki, həmin şəxs camaat namazında iştirak edib dördüncü, beşinci sıralarda dayanmış. Bir gün pişnamazın arxasında və birinci sırada dayanmış mürtəcə şəxslərdən biri namaz vaxtı ön sıradan durub sıraları keçərək beşinci sıraya gəlib çatır və bu kişi ilə üzbəüz oturub deyir:

Sizə bir sual vermək istəyirəm, siz müsəlmansınız yoxsa...?

Bu kişi:

Bu sual nədir ki, məndən soruşursunuz?

Mürtəcə kişi:

Xahiş edirəm, buyurasınız ki, siz müsəlmansınız ya yox?

O, dedi:

Sən nə demək istəyirsən, əlbəttə ki, mən müsəlmanam, əgər müsəlman olmasaydım buraya gəlməzdim.

Mürtəce və özünü müqəddəsliyə vuran kişi:
əgər müsəlmansansa, bəs niyə üzünü qırxıb bu kökə salmısan?-deyə soruşdu.

Söz buraya yetişdikdə o kişi:

Bu məscid, bu camaat namazı, bu din və məzhəb özünüzdün olsun, mən getdim-deyə ayağa qalxıb yola düzəlir.

Bu da üzdənirəq nəhy əz münkərin başqa nümunəsidir. Xalqı dindən qaçırtmaq və din düşmənlərinin sayını artırmaq üçün bundan da təsirli bir səbəb tapmaq olarmı?

Bir gün xarici bir jurnalda dindar bir qızın hekayəsini oxuyurdum:

Şahzadələrin biri ona vurulmuşdu. O, çox şəhvətpərəst olduğuna görə, qızı tora salmaq istəyirdi. Bu dindar, ismətli və nəcabətli qız heç cürə ona təslim olmurdu.

Nəhayət şahzadə məyus olub qızdan əl çəkdi. Neçə gündən sonra bir nəfər qızın tərəfindən ona xəbər gətirib dedi:

“O qız bir müddət səninlə xoş güzəran keçirməyə hazırdır və...”

Şahzadə təəccüblənib bu barədə tədqiqat aparmaq qərarına gəlir, görəsən nə üçün belə bir nəcabətli və iffətli qız birdən-birə əyyaşlıq və xoşgüzəranlığa meyl salmışdır?!

Bir qədər maraqlandıqdan sonra məsələnin səbəbini öyrənir. O macərə bundan ibarət idi ki, bir keşiş bu qızın yüksək dini əhval-ruhiyyəyə malik olduğunu duyub, onun əqidəsini daha da artırmaq qərarına gəlir. Bir gün o, qızın yanına gedir və ona müraciətlə:

Sənə bir hədiyyə gətirmişəm,-deyir.

Onlar üzbəüz oturarkən ruhani keşiş töhfəni qızın qarşısında yerə qoyur və örtüyü onun üstündən çəkir. Qız qarşısında bir ölünün kəlləsini gördükdə diksinərək "bu nədir?"-deyə soruşur.

Keşiş: "Onu qəbristanlıqdan gətirmişəm, sən onun barəsində dərindən fikirləşsən, dünyanın nə qədər vəfasız olduğunu duyacaqsan..."

Keşiş bu işi ilə qızın ürəyində dinə qarşı elə bir nifrət yaratdı ki, o:

"Dünyanın sonu belə olacaqsə, bəs nə üçün bu beşgünlük yaşayışı özümə haram edim?"-deyə, əyyaşlıq və pozğunluğa qurşanır.

Bu da yanlış öyüd-nəsihətin başqa bir nümunəsi. Biz artıq bu kimi tövsiyə və nəsihətlərin təsirinin mənfi olduğuna inanmalıyıq.

Bu mövzu ilə əlaqədar mənim özümün bir xatirəm vardır:

Qumda olarkən yenicə işə başlamış məşhur bir şirkətin maşını ilə səfərə çıxdım..

Vərəmin şəhərində sürücünün ürəyində mənə qarşı ikrah hissi oyandığını duydum, əlbəttə biz əvvəldən bir-birimizi tanımırıdıq. Az sonra ondan:

Maşını harada saxlayacaqsınız?-deyə soruşdum?

Bilmək istəyirdim ki, maşın yol üstündəki yeməxanalarda saxlayarkən namaz qılmağa vaxt olacaq ya yox. O, cavabımı elə bir tərzdə qaytardı ki, Məşhədə kimi bir kəlmə də olsun belə, danışmağa cəsarətim çatmadı. öz-özümə dedim, bu şəxs müsəlman deyil, yəhudidir. Simnan şəhərində maşın dayandı. Mən dəstəmaz alarkən gördüm ki, sürücü ayaqlarını yuyur, mən onun dəstəmaz alıb namaz qıldığını gördüm. Mən onun müsəlman olduğunu və namaz qıldığını yəqin etdim. Onun bizimlə rəftarı qabaqki kimi idi. Məndən bir oturacaq arxada iki nəfər Türbətli tələbə əyləşmişdi. Sürücü onlara məhəbbət göstərirdi. Yuxulamasın deyər tələbələrini birini çağırır öz yanında oturtdu.

Nəhayət bu müəmma mənim üçün həll oldu. O sürücü bütün bədbəxtliyinin səbəbini mollalarda görürdü. Bu kimi təsəvvürlər bir yalnız və yersiz əmr be məruf və nəhy əz münkərin nəticəsində yarana bilər.

Bu işlər, xalqı dindən uzaqlaşdıraraq, onları bədbəxt etmək, dinə və ruhaniyyətə qarşı düşmən yaratmaqdır. öz-özümə dedim, Allah atasına rəhmət eləsin, mollalarla düşmən olsa da, islamla düşmən deyil, namaz qılır, oruc tutur, imam Rza (ə)-ın ziyarətinə gedir və s...

əmr be məruf və nəhy əz münkərin növləri

Dediyimiz kimi, əmr be məruf və nəhy əz münkər iki hissəyə bölünür: Nəzəri və əməli. Bunların hər birisi özü-özlüyündə müstəqim və qeyri-müstəqim hissəyə ayrılır.

Siz qeyri-müstəqim yolla əmr be məruf və nəhy əz münkər etmək istəsəniz, ilk mərhələdə saleh, təqvalı, pəhrizkar və öz elminizə əməl edən müsəlman olmalısınız. əməlin təsir dairəsi başqa amillərdən olduqca genişdir. Söz əməl qədər təsir göstərə bilməz. Xalqın filosoflara deyil, Peyğəmbər

və övliyalara itaət etməsi bizim iddiamızı aydın şəkildə sübut edir.

Çünki filosoflar cəmiyyətdə ancaq bir məktəb və ideologiya aşılırlar. Otağın bir guşəsində oturaraq kitab yazıb cəmiyyətə təhvil verirlər. Amma peyğəmbərlər və övliyalər ideologiyaya əhəmiyyət verməklə yanaşı, tam qətiyyətlə öz dediklərinə əməl edirlər. Daha doğrusu, insan əvvəl əməl edib sonra danışarsa, sözünün təsiri neçə dəfə artar.

əli ibni əbi Talib əleyhissəlam buyurur:

Mən heç vaxt sizi özüm əməl etmədiyim bir şeyə dəvət etməmişəm və habelə kimsəni özüm tərک etmədiyim bir əməldən çəkəndirməmişəm. Özüm tərک edən kimi sizi də çəkəndirərəm.

Xalqı dilinizlə deyil, əməlinizlə dinə dəvət edin. İnsan əməl edərsə, cəmiyyətdə olduqca artıq təsir bağışlaya bilər.

Müasir və məşhur filosof Janpalın bu mövzu ilə əlaqədar yeni bir sözü vardır. Bu sözün yeniliyi olmasa da, yeni bir ifadə ilə bəyan edilmişdir, o, deyir:

“Mən cəmiyyəti özüm gördüyüm işə dəvət edərdəm,” O, düz deyir, siz öz əməlinizdə cəmiyyəti pisliyə, yaxud yaxşılığa dəvət edərsiniz. Şübhəsiz ki, sizin əməliniz öz ictimaiyyətinizdə bir növ sədaqət

yaradacaqdır, bu inkar edilməz bir həqiqətdir. əslində biz cəmiyyəti öz gördüyümüz işə dəvət edirik. İnsan, xalqı özü çəkinmədiyi bir əməldən uzaqlaşdırmaq istəsə, onun fəaliyyəti nəticəsiz qalar. Mən sizə desəm, siz mənim əməlimə deyil, sözümə baxın! Bu iş mümkün olası deyil. Birinci dərəcədə əməl və sonra isə söz öz təsirini göstərir.

Hər bir islahatçı şəxs birinci dərəcədə özü saleh olmalıdır. özü sırası əskərlərlə bərabər irəliləyən sərkərdə ilə, arxada dayanıb yalnız əmr edən sərkərdənin fərqi çoxdur. Peyğəmbər və övliya həmişə: “Biz getdik siz də ardımızca gəlin!”-deyə əmr edərmişlər.

Rəsuli-əkrəm (s) öz buyurduqlarına əməl etməsəydi islam ordusu bu qədər müvəffəqiyyət əldə edə bilməzdi. Xalqa: «Gecə namazı qılın!»-deyə əmr etsə də, özü hamıdan çox ibadət edərdi. İnfəq və fədakarlıqda da belə idi. O, özü birinci fədakar idi. Yəni əvvəl özü başlayar, sonra başqalarına əmr edərdi. O, «**Cihadun fi səbilillah**» deyə əmr etdikdə, özü və qohum-əqrəbası cəbhənin ön sırasında dayanırdılar. Təbiidir ki, Peyğəmbərin bu işi başqalarını da rəğbətləndirirdi. Onlar, Peyğəmbərin öz istəklilərini ölümə yolladığını və özünün hamıdan əvvəl silahlanıb düşmənin üzərinə

hücum etdiyini və bu yolda ziyan görüb dışının sınımasını müşahidə etdikdə, artıq onun həqiqət olduğuna inanırdılar.

Peyğəmbərin (s) Həmzeyi Seyyidüş-şühədə və əli əleyhissələmdan istəkli adamı var idimi? O, Bədr davasında hamıdan əvvəl bu iki nəfəri meydana göndərdi. Həzrət əli (ə) Peyğəmbərin əmioğlusu və kürəkəni idi, o, Peyğəmbərin oğlu kimi idi. Çünki, əli (ə) Peyğəmbərin evində böyüyüb, boya-başa çatmışdı.

əvvəlcə istəkli əmisi Həmzə və əmioğlusu əbiübəydə ibni Harisi müharibə meydanına göndərdi.

Hüseyn ibni əli əleyhissələmin əməli çox idi, yoxsa xütbəsi? əməllərinin miqdarı xütbələri ilə müqayisədə qat-qat çox idi. əməl olan yerdə sözə ehtiyac duyulmur. O, öz xütbəsində fəryad edərək buyurdu:

«öz qanını bizim yolumuzda axıdıb, şəhadət zirvəsinə yüksəlmək istəyənlər bizimlə gələ bilərlər, başqa məqsədləri olanlar qayıtsınlar. Canından keçməyənlər bizimlə gəlməsinlər. Bizim qafiləmiz candan keçənlərin qafiləsidir.»
Görürsünüz ki, imam Hüseyn (ə)-ın ən istəkliləri candan keçənlərin qafiləsində idi. Hüseyn (ə) öz

əzizlərini Mədinədə qoyub gəlsəydi, kimsə etiraz edərdimi? əlbəttə yox! İmam əgər öz əzizlərini Kərbəla səhnəsinə gətirməsəydi, onun qiyamı bu qədər mənəvi dəyəərə malik ola bilməzdi. Hüseyin əleyhissəlam Allah yolunda öz qanına boyanıb şəhid oldu. O, öz var-yoxunu tamamilə bu yolda fəda etdi. İmam Hüseyin (ə)-in əzizləri buraya zorla deyil, əqidə və iman üzrə gəlmişdilər. İmam bu səfərdə zərrəcə olsa ürəyində qorxu hissi olanları gətirməmişdi. Həmin səbəbə əsasən İmam əleyhissəlam onunla gələnləri yol uzununu iki-üç dəfə sınaadı və imtahanıdan çıxmayanları qayıtardı.

İmam Məkkə şəhərindən hərəkət edərkən:

“Canından keçməyə hazır olmayanlar qayıtsınlar”-deyə əmr etdi. Amma bəziləri elə təsəvvür edirdilər ki, bəlkə də imam Kufəyə mənəfəət dalınca gedir, onlar: “Biz, qafilədən geri qalmamalıyıq” deyə, yola düşdülər. Çöl ərəblərinin bir hissəsi imam Hüseyin əleyhissəlama qoşuldular. İmam (ə) yol uzununu belə bir xütbə oxudu: **“Ey camaat! Bizim müvəffəq olub yüksək məqam və vəzifələr əldə edəcəyimizə ümid edənlər səhv edirlər.”** Bu xütbədən sonra çoxları qayıtdılar. İmam tez-tez ona qoşulan camaatı sınaırdı, Aşura

gecəsi isə sonuncu sınaq həyata keçirildi. O gecə imamın bütün səhabələri sınaqdan çıxdı.

Nasixüt-təvarixin müəllifi səhv edərək yazır ki, Aşura gecəsi imam Hüseyn əleyhissəlam xütbə oxuyub öz məqsədini bildirdikdə, bir dəstə o Həzrəti tərək edib qaçdılar. Tarix kitablarının heç birisi bu mətləbi təsdiq etmir. Aşura gecəsi imamın səhabələrindən heç birisi o Həzrəti tərək etmədi. O gecəyə kimi imamlar qalanlar bütün imtahanlardan çıxmışdılar.

əgər Aşura gecəsi imamın səhabələrindən bir nəfər də olsa belə düşməyə qoşulub özünü təhlükədən qurtarsaydı, bu İmamın məktəbinə böyük bir nöqsan hesab edilərdi. əksinə olaraq o gecə düşmən ordusundan ayrılaraq imama qoşulan da oldu. əgər Hüseyn ibni əli əleyhissəlam nə kimi təhlükələrlə qarşılaşacaqlarını bildirməsəydi, ola bilərdi ki, Kərbəla hadisəsindən sonra camaatın yarısı qayıdıb imamın əleyhinə təbliğat aparaydılar. Çünki heç vaxt cəbhədən qaçanlar-“mən qorxub qayıtdım”-deməz.

əksinə hər kəs öz xeyrinə olan yalançı bir məntiq uydurub özünə bəraət qazandırardı.

Hüseyn ibni əli əleyhissəlam ordu başçılığına namizəd olan Hürri ibni Yəzid Riyahini özünə doğru

cəlb etdi. Qeyd etmək lazımdır ki, Hürr adı bir şəxs deyildi. Hamı bilir ki, düşmən ordusunda ömər Səddən sonra ikinci böyük şəxsiyyət Hürri idi. O, zirək və şücaətli bir kişi idi. Hüseyin ibni əli (ə) onu, özünə birinci qılinc çəkən şəxs olmasına baxmayaraq, əməli əmr be mərufla cəzb edib tövbə edənlərin cərgəsinə daxil etdi. Bu kişi, öz rəşadət və fədakarlığı ilə məşhur idi. O, min nəfər atlı ilə imamın qarşısını kəsməyə tapşırıq almışdı.

İmam əleyhissəlam onu kövrəltdi, ürəyinə həqiqət işığı saldı. O, ilk növbədə dünyapərəst bir adam idi, amma təbiətində olan paklıq onu imam Hüseyinə doğru yönəltdi.

Amma, digər tərəfdən də o, hər bir insanın vücudunda olan fitrətə görə, öz-özünə “ölsəm, bir daha arvad-uşağımı görməyəcəyəm, mal-dövlətimi itirəcəyəm, mən öldükdən sonra bəlkə də düşmən var-yoxumu müsadirə edib uşaqlarıma heç nə verməyəcək və...”-deyirdi.

Belə bir vəziyyətdə insan iki yolun ayrıcında çaşıb qalar. Bir nəfər Hürkün titrədiyini gördükdə, ona müraciətlə: “Nə üçün titrəyirsən”-dedi. O, elə təsəvvür edirdi ki, Hürr qorxusundan titrəyir. Hürr: Sən mənim nə kimi vicdan əzabı çəkdiyimi bilmirsən. Mən özümü Behiştə Cəhənnəm arasında

sərgərdan görürəm, nəqd cəhənnəmi, yoxsa nisyə behiştə seçmək üçün tərəddüddəyəm-dedi.

Hürr dərin iztirab keçirirdi, o, qəti qərara gələ bilməmişdi. Düşmən bilməsin deyə, özünü yavaşca kənara çəkib atını qamçılıyaraq imam Hüseyin əleyhissəlamın xeymələrinə doğru getdi. O, imam Hüseyin əleyhissəlamın səhabələri onun həmlə edəcəyini təsəvvür etməsinlər deyə, təslim olmaq və aman istəmək nişanəsilə qalxanını tərsinə tutdu.

Onunla ilk rastlaşan imam Hüseyin əleyhissəlam idi. İmam xeymənin qapısında dayanmışdı. Hürr: **“əssəlamu ələykə ya əba əbdullah”** –deyə salam verdi. Sonra İmama müraciətlə:- “Mən günahkaram, mən bədbəxtəm, mən sizin yolunuzu bağlayan günahkaram...”-dedi.

O, əlini Allah dərğahına uzadıb dedi: “İlahi! Mən sənin övliyalarını qorxutmuşam, məni bağışla!”

Hürr İmama müraciət edərək: “Mənim günahlarımı qanımdan başqa heç bir şey yuya bilməz. Xahiş edirəm buyurasınız ki, mənim tövbəm qəbul olar yoxsa yox?”

Həzrət buyurdu: “əlbəttə ki, qəbul olar!”

Hürr sevinərək dedi: “Tövbəm qəbul olduğuna görə Allaha şükr edirəm, indi isə meydana gedib öz

qanımı sizin yolunuzda axıtmaq üçün izn istəyirəm.”

İmam buyurdu: “Ey Hürri! Sən bizim qonağımızsən, atdan enib xeyməyə gəl ki, sənə qulluq edək!” Amma Hürri atdan enmədi, icazə alıb meydana getdi və əbədi səadətə qovuşdu.

Burada görürük ki, əməli əmr be məruf təbliğ və qiyamın dəyərini yüz dəfə artırır.

əmr be məruf və nəhy əz münkər İmamın qiyamını dəyərləndirdiyi kimi, imam Hüseynin qiyamı da əmr be məruf və nəhy əz münkəri dəyərləndirir. Görəsən bu nə deməkdir? Məgər Hüseyn ibni əli əleyhissəlam bir islami qanunun dəyərləli, yaxud dəyərsiz olmasında təsir göstərə bilərmi?! Yox, heç də belə deyildir, biz demək istəmirik ki, islamda əmr be məruf və nəhy əz münkər qanunu müəyyən bir dəyəərə malik idi, imam Hüseyn (ə) gəlib bu əslin dəyərini daha da çoxaltdı.

Bu iş imam və peyğəmbərin yox, ancaq Allahın işidir. Bu üsulları insanlar üçün göndərən Allah, onların dərəcə və dəyərini də təyin etmişdir. Hətta, peyğəmbər də bu kimi üsulları dəyişdirməyə qadir deyildir.

Dini elmlərdə məqami isbat və məqami sübut adlı iki müxtəlif termin vardır.

İzah: Məsələn, bir şəhərdə neçə nəfər ürək həkimi olsa, onların eyni səviyyəli və yaxud müxtəlif dərəcəli mütəxəssis olmaları mümkündür. Xalq bunları bir-birindən necə ayırd etməlidir? Onları olduğu kimi tanımaq mümkündürmü? Bəzən camaat bu həkimləri bir-birindən ayırd edə bilərlər və bəzən də mümkündür ki, birinci dərəcəli həkimi ikinci dərəcəli kimi tanısınlar. Demək burada məqami-isbatla məqami-sübut bir-birindən fərqlidir.

Biz təsəvvür etdiyimiz «şey»-in mahiyyəti onun həqiqi mahiyyəti ilə fərqlənir. Həqiqət budur ki, imam Hüseyin (ə) əmr be məruf və nəhy əz münkərin dəyərini islamda yox, islam dünyasında artırdı. Çünki «**şəyun fi nəfseh**» məqamında bir şeyin dəyərini çoxaldıb-azaltmaq Hüseyin ibni əli (ə), Peyğəmbəri-əkrəm (s) və əli ibni əbu Talibin ixtiyarında deyil. Allah özü hər bir əsası müəyyən qədər dəyərləndirmişdir. Görəsən islami cəmiyyət, islami dəyərləri məqami sübut və məqami «**şeyun fi nəfseh**»də təyin olunan kimi tanıyırmı? Xeyr! Çox vaxt bu məsələnin tam əksi olur, yəni cəmiyyətdə birinci dərəcədə əhəmiyyətə malik olan üsula əsla

diqqət yetirilmir və əvəzində mənasız bir şey həddindən artıq dəyərləndirilir. əli (ə) buyurdu: **«Məncə islam, xalq arasında tərs üzü geyilmiş bir kürk vəziyyətinə düşəcəkdir.»**

Kürkün tərs üzü geyildiyi kimi, islamı da əksinə təbliğ edəcəklər. İnsan kürkün tərs üzünü geysə nəinki qızıışmaz, üstəlik gülünc bir görkəmə də düşər.

Müsəlmanların nəzərinə əmr be məruf və nəhy əz münkərin dəyəri müxtəlifdir. Bu məsələni müsəlman alimlərinin nəzərinə izah edirik. Bu alimlər əmr be məruf və nəhy əz münkər qanununun mahiyyəti barəsində elmi mübahisələr aparmış və onun qiymətini müəyyənləşdirmişlər. Lakin qeyri-müstəqim mübahisələrdən də əmr be məruf və nəhy əz münkərin dəyərini anlamaq olar. Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“əgər insan islamda bir-biri ilə zidd olan iki mühüm işlə rastlaşarsa, onların daha əhəmiyyətliyinə əməl edib, başqasını tərk etməlidir.”

Məsələn: əgər siz qəsb olunmuş yerdə birisinin suya düşüb boğulmasını gördükdə nə etməlisiniz? İcazəsiz başqasının torpağına daxil olmaqla suda boğulanı xilas etmək olarmı? Birinci iş haram,

ikincisi isə vacibdir. Nə etməli? Qəsb olunan yerə daxil olub boğulan şəxsi xilas etməli və ya öz yerimizdə dayanıb qəsbə yerə ayaq qoymamalı və bir insanın suda qərq olmasına laqeyd halda baxmalıyıqmı? Burada hər iki mövzuya hörmətlə yanaşmalıyıq: İbni əsir bir hədisin haqqında belə deyir:

əgər bir məsələ xalqın xeyrinə və bir nəfərin zərərinə olsa, xalqın xeyrini bir nəfərin zərərindən üstün tutmalıyıq.

İbni əsirin dediyi söz, böyük məsləhətin kiçik məsləhətə üstün gəlməsinin bir nümunəsidir və bu hədisi ancaq bir mövzuya həsr etmək olmaz.

1-özgənin malının hörmətini saxlamalıyıq;

2-Nəfs və canın hörməti həmişə malın hörmətindən üstündür, demək malı cana fəda etməliyik, belə bir vəziyyətdə qəsbə yerə daxil olmağımız nəinki günah sayılmır, üstəlik Allahın əmrini yerinə yetirdiyimizə görə savab da hesab edilir.

əmr be məruf və nəhy əz münkər barəsində yaranan sual budur ki, bu iki vəzifənin hədd-hüdudu hara kimidir? əmr be məruf və nəhy əz münkər etmək istəyən şəxs hara kimi irəliləməlidir? Heç bir təhlükə qarşısında olmadığımız halda

tənbəllik etməyərək ilahi vəzifəni yerinə yetirməliyik. İnsan əmr be məruf və nəhy əz münkər edərsə malına zərər dəyəcəyini, həyatını itirəcəyini, öz ailəsinin ölüb və ya əsir olacağını yəqin bilsə nə etməlidir? Belə bir vəziyyətdə: “Canımız, malımız, abrımız, heysiyyətimiz təhlükədədir” -deyə bu ilahi vəzifədən boyun qaçıra bilərikmi? İslam, möminin abır və canına son dərəcə əhəmiyyət verir, siz bədəninizi heç bir səbəb olmadan azacıq cızmağa belə haqlı deyilsiniz, qalmışdı ki, canınızı təhlükəyə salasınız. Şübhə yoxdur ki, insan öz canını təhlükəyə salmamalıdır.

Quran buyurur:

“öz əlinizlə özünüzü təhlükəyə atmayın.”

Çoxlu borcunuz olsa, yaxud öz eşqinizdə müvəffəq olmasanız da özünüzü damdan yerə atmağınız düzgün deyildir. Quran sui-qəsd barəsində açıq-aşkar buyurur:

“Qəsdən özünü və ya başqasını öldürən şəxsin cəzası cəhənnəmdir, o, həmişəlik cəhənnəmdə qalmalıdır.”

öz canlarının ixtiyar sahibi olduğunu təsəvvür edənlər yanılırlar. əlinizdə olan mal təkcə sizin özünüzün deyildir, ilk mərhələdə cəmiyyətin, sonra isə sizindir. Siz ondan istifadə etməkdə azadsınız,

amma israfdan çəkinməlisiniz. Siz deyə bilməzsınız ki, öz malımdır, könlüm istədiyini edərəm, israf edib çölə tökərəm. Könlüm istəsə paltarımı cırar, meyvəni də xarab edib çölə tökərəm və... xeyr! İslam heç kəsə belə bir haqqı vermir. Mal, can, abır, hamısı möhtərəmdir.

Məgər ictimaiyyətdə özünüzün töhmətlənməyinizə və hörmətdən düşməyinizə sbəb olan bir iş görə bilərsinizmi?

əlbəttə bizim məqsədimiz bu mövzuların üzərində mübahisə aparmaq deyildir. Söz burasındadır ki, görəsən insan əmr be məruf və nəhy əz münkər uğrunda öz can, mal və varından keçə bilərmi?

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur:

“Bir-birilə zidd olan iki dəyərlə mövzu ilə rastlaşdıqda naçar olaraq kiçiyi böyüyə fəda etməliyik.”

Bəzi islam alimlərinin nəzərincə insan özünə bir zərər yetişəcəyindən qorxmayınca əmr be məruf və nəhy əz münkər edə bilər, amma ciddi bir təhlükə ehtimal verildikdə bu fikirdən daşınmalıdır.

Bəziləri isə deyirlər ki, əmr be məruf və nəhy əz münkər bu mövzulardan daha mühümdür. Biz hər şeydən əvvəl əmr və nəhy etdiyimiz məsələlər

haqda düşünməli onların əhəmiyyətini öyrənməliyik. Məsələn, küçəni zibilləyən şəxsi bu işdən çəkindirədikdə nalayiq sözlər eşidəcəyimizi ehtimal etsək, öz fikrimizdən daşınmalıyıq.

Bəzən, əmr və nəhy etdiyimiz məsələnin əhəmiyyəti can, mal, abır və heysiyyətdən qat-qat çoxdur. Məsələn, Quranın təhlükəyə düşməsinə müşahidə etdikdə, vaxtı itirmədən əmr be məruf və nəhy əz münkər etməliyik. Quran aşkar şəkildə buyurur: **«Peyğəmbərlərin məqsədi bəşər ictimaiyyətində ədalət yaratmaqdır.»**

Quran yenə də buyurur:

“And olsun ki, biz peyğəmbərlərimizi açıq-aşkar dəlillərlə [möcüzələrlə] göndərdik. Biz onlarla birlikdə [Allahın hökmlərini bildirən səmavi] kitab və ədalət tərəzisi [şəriət] nazil etdik ki, insanlar [bir-biri ilə] ədalətlə rəftar etsinlər.”

Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“Zülm və sitəm əsasında bərpa olunan ictimaiyyətlərin heç birisi artıq yaşamayacaqdır.”

İslam, müsəlmanların birliyinə olduqca əhəmiyyət verir. Allah-təala Quranda buyurur:

“Hamınız bir yerdə Allahın ipindən [dinindən] möhkəm yapışın və bir-birinizdən ayrılmayın.”

Düşmən cürbəcür hiylə və planlarla müsəlmanların arasında təfriqə salmağa çalışır. Belə vəziyyətdə, canım, abrım təhlükədədir, ictimaiyyət bunu bəyənmir deyərək, əmr be məruf və nəhy əz münkərdən boyun qaçırmalıyıqmı?!!!

Yox, heç də belə deyildir, əmr be məruf və nəhy əz münkərin həddi-hüdudu yoxdur. İslamın hökmləri təhlükə ilə rastlaşdıqda, bütün varlığımız (can, mal, abır, heysiyyət və s...) bahasına qutaracağına yəqin bilsək də belə, tam rəşadətlə ayağa qalxıb əmr be məruf və nəhy əz münkər etməliyik. İmam Hüseyn (ə) sübut edir ki, əmr be məruf və nəhy əz münkəri yerinə yetirmək üçün öz can, mal, sərvət və əzizlərimizi əsirgəməməli və bu yolda bütün məlamətlərə dözməliyik. Görəsən dünyada Hüseyn ibni əli (ə) kimi əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinə əhəmiyyət verən bir şəxs tapılmı?

İmam öz qiyamını başlayarkən kimsə onu təsdiq etmədi.

Çünki, onlar elə təsəvvür edirdilər ki, İmam məqam üçün qiyam edir və bunun nəticəsi yaxşı olmayacaqdır. İmam (ə) onların birinin cavabında buyurdu:

«La yəxfə ələyyəl əmr»

Yəni, sən dediyini mən özüm də bilirəm. Hüseyin (ə)-in nəzərinə, əmr be məruf və nəhy əz münkər o qədər əhəmiyyətli ki, onun yolunda candan keçmək də olar. əmr be məruf və nəhy əz münkər imam Hüseyin (ə)-in qiyamını, İmamın qiyamı da əmr be məruf və nəhy əz münkəri dəyərləndirdi.

əmr be məruf və nəhy əz münkərin həddi-hüdudu yoxdur. Amma bəzi xəsarətlərlə rastlaşdıqda əmr və nəhy etməkdən çəkinməliyik. Mümkündür ki, insan bir tərəfdən islama xidmət etmək məqsədilə əmr be məruf və nəhy əz münkər etsin, amma eyni halda həmin işin nəticəsində xidmətindən neçə dəfə artıq islama xəsarət yetirsin. Belə olarsa, insan əmr be məruf və nəhy əz münkər etməməlidir.

Bir çox insanlar var ki, nəhy əz münkər etmələri heç nəticə vermir, üstəlik nəhy etdikləri şəxsin könlündə islama qarşı nifrət hissi də oyadırlar.

Hüseyin ibni əli (ə) öz qiyamının səbəblərindən birinin əmr be məruf və nəhy əz münkər olduğunu bəyan etmişdir.

Müaviyənin zamanında İmamın davranışından onun mühüm bir qiyam üçün hazırlıq gördüyünü seçmək olardı. Bəzi rəvayətlərə əsasən, İmam, minada Peyğəmbərin səhabələrini bir yerə toplayar,

danışar, həqiqəti onlara açıqlayar və ictimaiyyətin vəziyyətini əks etdirərmiş. O Həzrət buyurdu: “Bu vəzifə (əmr be məruf və nəhy əz münkər) sizin üzərinizə düşmüşdür.” Bu macərə “Töhəfül-üqul” adlı kitabda geniş surətdə nəql olunmuşdur.

Hüseyn (ə), Müaviyənin ömrünün son günlərində ona göndərdiyi bir məktubda belə yazırdı: “Ey Müaviyə ibni əbi Süfyan, Allaha and olsun! Mən Allah dərgahında təqsirkar olduğumdan qorxduğuma görə sənə qarşı mübarizə aparmıram.”

İmam bu məktubla Müaviyəyə bildirmək istəyir ki, mənim sakit oturub dinməməyim, mübarizə fikrində olmamağım mənasında deyil, əksinə mən mübarizə üçün münasib bir fürsət axtarıram.

İmam Məkkdən çıxdığı gün Məhəmməd ibni Hənəfiyyəyə yazdığı vəsiyyətnamədə öz qiyamının səbəbini belə bəyan etdi:

“Həqiqətən mən, şər yaratmaq, fitnə-fəsad törətmək, zülm və xoşgüzəranlıq üçün deyil, cəddimin ümmətini islah etmək, əmr be məruf və nəhy əz münkər etmək üçün çıxmışam.”

İmam Hüseyn yol uzununu bir neçə dəfə əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsindən söhbət açmış, amma bir dəfə də olsun belə beyət, ya dəvət

sözünü dilinə gətirməmişdir. Maraqlıdır ki, İmam yol uzununu qorxunc və məyusedici xəbərlər eşidərkən, əhval-ruhiyyəsi zəifləməmiş, üstəlik əvvəlkindən daha kəskin xütbələr oxumağa davam etmişdir. İmam əleyhissəlam Müslümün şəhadət xəbərini eşitdikdə məşhur bir xütbə oxumağa başladı:

«İnnəd-dünya qəd təğəyyərət və tənəkkərət və ədbərə mərufəha vəstəmərrət hiza»

Sonra buyurdu:

«əla tərəovnə ənnəl həqqə la yuməlu bihi və ənnəl batilə la yətənəhi ənhu liyərgəbəl mominu fi liqailahi məhqa»

“Məgər görmürsünüz ki, haqqa əməl olunmur, ilahi qanunlar isə tapdalanır? Bir belə fəsadın yayılmasını və kimsənin [günahkarları gördükləri işlərdən] çəkəndirməməyini görmürsünüz? Belə bir vəziyyətdə möminlər, Allaha qovuşmalarını nəzərə alaraq öz canlarından keçməlidirlər.”

Burada görürük ki, imam Hüseyin (ə) bu işi ancaq özünə deyil, eləcə də bütün möminlərə borc bilməmişdir. İndi isə əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu başa düşürük. İmam yol uzununu bəyan etdiyi başqa bir xütbədə o dövrün vəziyyətini belə açıqlayır:

«İnni la ərəl movtə illa səadətən vəl həyatə məz-zaliminə illa bərma»

“Ey camaat! Mən belə bir vəziyyətdə ölümü səadət və şəhadətdən başqa bir şey bilmirəm. Mən bu vəziyyətdə ölümü haqq yolunda şəhid olmaq, sitəmkar və zalımlarla yaşamağı alçaqlıq bilirəm. Mən sitəmkarlarla saziş edən deyiləm.” İmam İraq sərhəddinə yetişərkən Hürr ibni Yəzidi Riyahın ordusu ilə rastlaşdı, o, min atlı ilə İmamı qarşısını kəsmək və o həzrəti Kufəyə aparmaq haqqında göstəriş almışdı. Demək olar ki, təqribən bütün ümidlər üzülmüşdü. İmam bu həssas mövqedə Rəsuli-əkrəmin əmr be məruf və nəhy əz münkərə aid hədislərindən bir nümunəsini bəyan etdi:

“Ey camaat, hər kim Allahın qanunlarını dəyişdirən, halalı haram və haramı isə halal edən, beytül-malı öz könlü istədiyi kimi xərcləyən, ilahi hüdudları aşan və müsəlmanların qanını axıdan bir hökuməti görüb sakit otursa, Allah onları zalımların məskəni olan Cəhənnəmə aparar.”

Bu ilahi bir qanundur, həqiqətən, Allah bu işi görəcəkdir. Sonra o Həzrət buyurdu:

“Bu gün hökumət edənlər (Ali-üməyyə) də:belədirlər. Onlar halalları haram və haramları isə halal etdilər, ilahi hədləri aşıb müsəlmanların

beytlü-malını öz şəxsi malları kimi xərcledilər. Bu vəziyyəti müşahidə edib heç bir söz demədən sakit oturan şəxs onlardan (zalımlardan) sayılır.”

İmam öz sözünə davam edərək: “Mən, cəddimin əmrlərini yerinə yetirmək üçün başqalarından daha ləyaqətliyəm.”

Biz imam Hüseyn əleyhissəlamın xüsusiyyətləri ilə tanış olduq. Həqiqətən onun adı tarix boyu yaşamalıdır. Çünki o, ancaq özünü yox, cəmiyyətini düşünürdü. O, özünü bəşəri müqəddəsliklərə, tövhidə və ədalətə fəda etdi. Elə buna görədir ki, xalq hamılıqla onu sevir. Biz, mənəm-mənəmlikdən uzaq, sədaqətli və insani duyğulara malik olan bir şəxsi ürəkdən sevir və onu özümüzədən bilirik...

İmam İraq sərhəddində Hürri ordusu ilə rastlaşdı. Onlar imam Hüseyn əleyhissəlamı Kufəyə aparıb həbsxanada öz nəzarətləri altında saxlamaq istəyirdilər. İmam (ə) onlara boyun əyməyib bu işdən imtina edərək buyurdu:

“Heç vaxt gəlmərəm.” Nəhayət onlar bir sıra danışıqlardan sonra belə qərara gəldilər ki, İmam nə Kufəyə, nə də Mədinəyə bəlkə Kərbəlaya getsin.

Məhərrəm ayının ikinci günü İmam (ə) öz səhabələri və əhli-əyalı ilə birlikdə Kərbəlaya daxil olub xeymələri qurmağa başladı. Onların qarşısında

da düşmən ordusu çadır qurdu. Düşmən daimən get-gəl etməkdə idi. Məhərrəm ayının 6-a qədər düşmənin sayı otuz minə çatdı. Ziyadın oğlu Səd öz oğlunu ordu başçılığına təyin etmək qərarına gəlmişdi.

Səd həzrət əli (ə)-in zamanında müxalifətə çəkildiyinə görə şiələrin nəzərində müsbət bir şəxsiyyət olmasa da, Peyğəmbər dövründəki müharibələrdə iştirak edib özünə şöhrət qazana bilmişdi. Həmin səbəbə əsasən, İbni Ziyad ömər Sədi ordu başçılığına təyin etməklə, imam Hüseyin (ə)-in əleyhinə apardığı müharibəni islamın ilk dövründəki müharibələr kimi qələmə vermək istəyirdi.

Sədin oğlu təqribən qanacaqlı bir insan idi və heç vaxtlə bu məsuliyyəti qəbul etmək istəmirdi. O, İbni Ziyada çox yalvarıb: "Məni bu işdən azad et!"-dedi.

İbni Ziyad bir hökmə əsasən Rey, Tehran, Qurqan və Gilanatın hökumətini onun öhdəsinə qoymuşdu. İbni Ziyad ömər Sədin zəif damarından istifadə edərək dedi: "Mənim hökumətimi özümə qaytar və könlün istədiyini yerə get." Məqam və vəzifəyə uyan İbni Səd: "İzn ver, bir müddət fikirləşim," dedi. O, gedib öz qohum-əqrəbaları və dost-tanıqları ilə məsləhətləşdi. Onlar hamısı İbni

Sədi bu işdən çəkindirildilər. Lakin tamahkarlıq İbni Sədin gözünü tutmuşdu və onu fikirləşməyə qoymurdu. İbni Səd nə birinci işdən keçə bilir, nə də ikinci işlə razılaşa bilirdi. Elə buna görə də sülh bərqərar etməklə əlini imam Hüseyin (ə)-in qanına batırmamağa olduqca cəhd göstərirdi. Təbərinin yazdığına əsasən, İbni Səd üç dəfə imam Hüseyin (ə)-la müzakirə etdi. Bu müzakirələrdə ancaq onlar ikisi iştirak etdiyinə görə, onun mətnindən İbni Sədin özü və imamlar nəql etdiyindən savayı düzgün bir xəbər əldə yoxdur. İbni Səd sülhə zəmin yaratmaq üçün bacardıqca cəhd göstərdi, bəzən də öz məqsədinə (sülhə) çatmaq üçün özündən yalanlar uydurub söyləyirdi. Ubeydullah ibni Ziyad ibni Sədin son məktubunu oxuyub fikrə daldı və öz-özünə: "Bəlkə də bu qəziyyəni sülh yolu ilə həll etmək oldu"-dedi. Amma necə deyərlər Ubeydullah ibni Ziyadın başına toplaşan, aşdan isti kasaların birisi (Şimr ibni Zilcoşən) ayağa qalxıb belə dedi: "Ey əmir, o, səhv edir, bu gün artıq Hüseyin (ə) sənə əlində giriftardır. O, bizim əlimizdən xilas olsa, vəziyyət daha da gərginləşər. Çünki burada onun tərəfdarları və atasının şialəri az deyildir. Üstəlik haradan məlumdur ki, dünyanın müxtəlif məntəqələrində yaşayan şialər, bir yerə toplaşsın onu

himayə etməsinlər, onda sən daha Hüseyin (ə)-in öhdəsindən gələ bilməzsən. Ubeydullah yuxudan hövlənək ayılmışlar kimi:

“Doğru deyirsən”-dedi:

O, qəzəbli bir ifadə ilə ömər Sədə işarə edərək: “Az qala bu kişi bizi qafil etmişdi”-dedi və dərhal ömər Sədə belə bir məktub yazıb göndərdi: “Bizə ağsaqqallıq edib öyüd-nəsihət yazmağın üçün səni oraya göndərməmişik, sən bir məmur olduğuna görə inzibatçı da olmalısən, ancaq mən əmr etdiklərimi yerinə yetirməlisən, istəmirsənsə bu vəzifədən kənara çəkil, biz onu başqasının öhdəsinə qoyarıq.” Ubeydullah bu məktubu ömər Sədə çatdırmaq üçün Şimr ibni Zilcovşənə verdi. Bundan əlavə Şimrin özünə də məhrəmanə bir kağız yazdı ki: “əgər ömər Səd Hüseyin (ə)-la müharibə etməkdən çəkinərsə, onun boynunu vurub başını mənə göndər və bu hökmə əsasən ordunun başçılığını öz öhdənə götür.

Tasua günü günortaüstü Şimr ibni Zilcovşən Kərbəlaya çatıb məktubu ömər Sədə verdi. Tasua Peyğəmbərin əhli-beyti üçün çox ağır və qəmli bir gün idi. İmam Sadiq (ə) buyurmuşdur:

«İnnə tasua yovmun hosərə fihil huseyn»

Tasua günü imam Hüseyin (ə) çox çətin bir mühasirəyə düşmüşdü. ömər Sədin qoşununa çoxlu kömək yetişirdi, amma Peyğəmbərin əhli-beytinə heç kim yardım göstərmirdi. Allahın lənətinə gəlmiş Şimr ibni Zilcovşən Tasua günü günortaüstü Kərbəlaya yetişib İbni Ziyadın məktubunu ona təqdim etdi. əgər ömər Səd Hüseyin (ə)-la vuruşmağa razı olmasaydı, Şimr ibni Zilcovşən ibni Ziyaddan aldığı məhrəmanə hökmə əsasən onun boynunu vurub başını Ubeydullaha göndərəcək və özü ordunun başçılığını öhdəsinə götürəcəkdə. Lakin Şimrin gözlədiyinin əksinə olaraq ömər Səd diqqətlə onu oxuyub dedi: “Mənim bu məktubum İbni Ziyada çox təsir göstərə bilərmiş, sən mane olmusan...” Şimr dedi:

İndi bu sözlərin vaxtı deyil, son fikrin nədir, vuruşursan yoxsa istefa verirsən?

Vuruşuram-deyə ömər Səd cavab verdi.

Şimr:

İndi mənim vəzifəm nədir?-dedi:

ömər Səd:

Sırası əskərlərin başçılığını sənə öhdənə qoydum. Ubeydullah ibni Ziyad ömər Sədə göndərdiyi məktubda belə yazmışdı: “Bu məktubu

alan kimi Hüseyn (ə)-ı bacardığın qədər təzyiqə məruz qoy! O, bu iki yoldan birini qəbul etməlidir:

O, qeydsiz-şərtsiz təslim olmalı və yaxud müharibə edib ölməlidir, daha üçüncü yol yoxdur.”

Tasua günü axşamüstü İmam (ə) xeymələrin birisinin girəcəyində oturmuş halda yuxuya getmişdi ki, ömər Səd öz ordusuna müraciət edərək bağıraraq dedi:

«Ya xəyləllah irkəbi və bil cənnəti ibşiri»

Hoqqabazlıq və riyakarlığa baxın!! ömər Səd öz ordusuna müraciətlə fəryad qoparıb deyir:

“Atlarınıza minin ki, mən sizə Behiştə bəşarət verirəm!!!”

Otuz min nəfərdən ibarət olan ordu imam Hüseyn (ə)-in xeyməsini dövrəyə almışdı. İnsanların, atların və silahlıların səsi bir-birinə qarışıb səhraya yayılmışdı.

Zeynəb (s.ə) xeymələrin birində ağır vəziyyətdə xəstə halında yatan imam Zeynəl-abidin (ə)-a qulluq göstərməklə məşğul idi. Zeynəb (s.ə) İmamın hüzuruna qayıdıb əlini onun çiyinə qoyaraq: “Qardaş! Buyur gör nə xəbərdir?” İmam (ə) başını qaldıraraq düşmən ordusunun fərqi varmadan buyurdu:

Mən röya aləmində cəddim Peyğəmbəri gördüm.
O, mənə Behişt bəşarət verərək buyurdu:

Hüseyncan, sən tezliklə Behiştə mənim yanına
gələcəksən.

əldə olan bəzi sübutlara əsasən, Aşura gecəsi
Zeynəb üçün ən ağır və çətin bir gecə idi. Kərbəla
hadisəsində baş vermiş iki vəqiə Zeynəbi-Kübra
(s.ə)-ya olduqca ağır təsir etdi.

Birinci:

Tasua günü axşamüstü baş verdi (yuxarıda bəyan
etdik.)

İkincisi:

Aşura gecəsi. Bu gecə imam Hüseyn (ə) çox işlər
gördü, o cümlədən səhabələri ilə birlikdə Aşura
günü üçün silah hazırlayırdılar.

əbuzərin azad etdiyi "Cun" adlı bir kişi silah
mütəxəssisi idi. Onun xeyməsi imam Zeynəl-abidin
(ə)-ın xeyməsi ilə yanaşı idi. İmam Hüseyn (ə) o
kişiyə baş çəkmək üçün onun xeyməsinə gəlmişdi.
İmamın tapşırığına görə, o gecə xeymələri bir-birinə
yapışdırmışdılar. Zeynəb (s.ə) qardaşoğlusu imam
Zeynəl-abidinin (ə)-a xidmətlə məşğul idi.
Xeymələrin bir-birinə yapışdırılmasının səbəbi
vardı... Bu hədisi imam Zeynəl-abidin (ə) rəvayət
edir:

Bibim mənim qulluq göstərməklə məşğul idi. Atam Cuna baş çəkmək üçün silahlar saxlanılan xeyməyə gəlmişdi. O, bu şəri öz-özünə bir neçə dəfə təkrar etdi. Məzmunu aşağıdakı kimidir:

“Ey dünya! Sən nə qədər alçaqsan! Dostları bizdən ayıran ruzigar belədir. Lakim hökm ruzigar əlində yox, Allahın əlindədir, biz də onun rizasına (razılığına) razıyıq, biz də Allah istədiyini istəyirik.”

İmam Zeynəb-abidin (ə) buyurur:

“Həm mən, həm də bibim atamın sözlərini eşidirdik. Araya mənalı bir sükut çökmüşdü.”

Qəhr, boğazımı sıxırdı, amma bibimə görə ağlamağımın qarşısını aldım. əmməmi də qəhr boğmuşdu, amma o, da mənə görə özünü saxlayıb ağlamadı, demək biz ikimiz də ağlamaq qarşısında müqavimət göstərdik... Nəhayət bibim Zeynəb özünü saxlaya bilməyib nalə və fəryad edərək, hönkür-hönkür ağlayıb dedi:

Ey kaş dünya viran olaydı və Zeynəb belə bir vəziyyəti görməyəydi.

Zeynəb ağlaya-ağlaya qardaşı imam Hüseyin (ə)-in hüzuruna yetişdi. İmam (ə) Zeynəbin başını dizinin üstünə alıb ona öyüh-nəsihət verərək dedi:

“Bacıcan muğayat ol, şeytan səni sarsıdıb səbrini əlindən almasın. Bu sözlər nədir ki, danışırısan? Nə üçün dünya viran olmalıdır? Şəhadət haqdır və biz onunla fəxr edirik. Cəddim Peyğəmbər, atam əli, anam Zəhra və qardaşım Həsən məndən yaxşı idilər. Onlar getdilər, mən də gedəcəyəm. Sən məndən sonra bu qafiləyə başçılıq etməlisən.”

Zeynəb (s.ə) ərz etdi:

“Qardaşcan, sənin buyurduqların haqdır, amma onlar hamısı birdəfəlik getməlidirlər. əzizlərimin biri şəhid olduqda, könlümü o biriləri ilə xoş edirdim, səndən başqa mənim daha kimim var qardaş?! Bu danışığından sonra İmam (ə) qardaşı həzrət Abbas ibni əlini çağırıb dedi:

Qardaşcan, dərhal bir neçə nəfərlə get gör nə xəbər var? Görəsən bizimlə vuruşmaq istəyirlər? Qürub zamanı döyüş vaxtı deyil, müharibə edənlər adətən sübh tezdən günəş qürub edənədək vuruşurlar, olmaya yenə bir xəbər var?

əbülfəzl (ə) Züheyr ibni Qeys və Həbib ibni Məzahirlə birlikdə düşmən ordusunun çadırlarına doğru yollanıb onların qarşısında dayandılar. əbülfəzl-Abbas onlara müraciət edərək buyurdu:

Mən qardaşımdan sizə yenə bir xəbər gətirmişəm, təzə bir xəbər varmı? ömər Səd dedi:

Bəli, əmir bir sərəncam vermişdir, sənin qardaşın təslim olmalı və ya müharibəyə hazırlaşmalıdır. Həzrət əbülfəzl buyurdu:

Mən bir söz deyə bilmərəm, qardaşımın hüzuruna qayıdıb ondan cavab alaram.

İmam (ə) buyurdu:

Biz təslim olan deyilik, son damla qanımıza qədər vuruşacağıq. Onlardan müharibəni sabaha qədər yubatmalarını tələb et. Bu ona görə deyil ki, mən bir gecə artıq yaşamağı da özümə qənimət bilirəm, daha yaşayışın mənim üçün heç dəyəri yoxdur. Mən ömrümün son gecəsini raz-niyaz, ibadət və Quran oxumaqla məşğul olmaq istəyirəm. Abbas ibni əli gedib qardaşının sözlərini onlara yetirdi. Onlar əvvəl qəbul etmək istəmirdilər. Lakin, öz aralarında ixtilaf yarandı. Onların birisi dedi:

Siz çox həyasız bəşərsiz, çünki biz kafirlərlə vuruşduqda, onlar bizdən möhlət istədikdə biz qəbul edirik, nə üçün Peyğəmbər övladlarına belə bir möhləti verməməliyik?

Burada ömər Səd ordunun arasında təfriqə yaranmasın deyə, İbni Ziyadın fərmanının xilafına əməl etdi.

O gecə (Aşura gecəsi) imam Hüseyn (ə) üçün çox həyəcanlı və iztirablı bir gecə idi. O gecəni imam

Hüseyn (ə)-in merac gecəsi adlandırmış və öz səhabələrinə və əhli-beytinə bu mövzuda bir xütbə oxumuşdu:

Mən sizin kimi bir səhabə və əhli-beyt görməmişəm. Hamınıza təşəkkür edir və öz minnətdarlığımı bildirirəm. Lakin bilməlisiniz ki, onlar ancaq məni istəyirlər və başqası ilə heç işləri yoxdur. Mənə beyət etmiş olsanız da hamınız azadsınız, getmək istəyənlərə heç maniə yoxdur. Sonra səhabələrinə tərəf dönüb buyurdu: “Siz hərəniz mənim əhli-beytimin birinin əlini tutub özünüzlə apara bilərsiniz.” Amma Hüseyn (ə)-in səhabələri imtahandan çıxmışdılar. Bəzi tarixi qeydlərə əsasən, onlar hamısı bir ağızdan fəryad edərək:

“Bu sözlər nədir?! Biz səni tənha qoyub gedək? Sənin yolunda qurban vermək üçün bir candan artıq bir şeyimiz yoxdur, tək Allah bizə min can bağışlayaydı, hamısını sənə qurban edərdik.”

Bəzi rəvayətçilər dediyinə görə ilk dəfə bu sözü dilə gətirən şəxs həzrət Abbas idi. Nəhayət hamı öz vəfadarlığını elan etdikdən sonra İmam (ə) sözünü təzələyib qeyb aləmindəki həqiqətlərin başqa birini onlar üçün aydınlaşdıraraq buyurdu:

“Yəqin bilin ki, sabah hamımız şəhid olacağıq! Bizlərdən bir nəfər də belə diri qalmayacaqdır.”

Onlar:-“ Bizə şəhadət nəsib etdiyinə görə Allaha şükr edirik”-dedilər.

On üç yaşlı Qasim ibni Həsən əmisindən “sabah hamı şəhid olacaq” müjdəsini eşidən kimi düşüncəyə dalıb öz-özünə dedi: “Bəlkə də bu söz kişilərə aiddir və biz uşaqların halına şamil olmur.” Nigaran və iztirablı bir halda irəli gəlib əmisinə müraciətlə:

“Sabah mən də şəhid olacağam?”-deyə soruşdu.

İmam (ə) buyurdu:

“Qardaşoğlu, sən ölüm haqda necə düşünürsən?” Qasim dərhal: “Məncə, ölüm baldan da şirindir!!! Sabah bu nemət və ilahi mərhəmətdən mərhum olacağımdan qorxduğum üçün soruşuram.” İmam Hüseyin (ə) buyurdu: “Bəli, qardaşoğlu! Sabah sən ağır bir dərdə mübtəla olduqdan sonra şəhid olacaqsan...”

İmam Hüseyin (ə) bu ağır dərdin nə olduğunu izah etməsə də, Aşura günü söylədikləri aşkara çıxdı. Qasim 13 yaşlı bir uşaq olduğuna görə onun əyninə uyğun bir zireh tapılmadı... O, uşaq olsa da tam şücaətlə meydana daxil oldu və bir xeyli vuruşduqdan sonra onun başına ağır bir zərbə

endirib atdan yerə saldılar. İmam Hüseyin (ə) çox nigaranlıqla xeymənin kənarında nəyi isə gözləyirmiş kimi atını cilovlayıb hazır dayanmışdı. Həmin dəmdə “ya əmi” fəryadı hər yeri bürüdü: “əmi can mən də getdim, əmican dadıma yet!”

Tarixçilər yazmışlar ki, Hüseyin (ə) özünü bir anda Qasimə yetirdi. Cənab Qasim yerə düşdükdən sonra düşmən ordusundan təxminən iki yüz nəfər onu dövrələyib başını kəsmək istəyirdilər. Onlar imam Hüseyin (ə)-ı görən kimi aslandan qorxmuş tülkü kimi qaçıb gözdən itdilər. Qasimin başını kəsmək qəsdini atından enmiş şəxs öz atının ayaqları altında qanına boyanıb Cəhənnəmə vasil oldu. Qara toz buludu hər yeri bürümüşdü, göz-gözü görmürdü, dost və düşmən bu macəranın sonunu gözləyirdi. Qara toz buludu yer üzərinə çökdükdən sonra imam Hüseyin (ə) cənab Qasimin başını dizi üstə alıb buyurdu:

“Qardaşoğlum! Mənim üçün sənin “əmican” fəryadını eşidib başının üstündə hazır olmağım, lakin heç bir iş görə bilməməyim necə də cansız və ağırdır.”

Vaxtilə Qum şəhərində mərhum hacı şeyx əbdülkərim Hairinin hüzurunda təşkil olunan matəm məclisində vaiz minbərə çıxıb bu rövzəni

oxuyarkən Ayətullah Hairi özünü döyüb huşdan getdi. Vaiz minbərdən endikdən sonra Ayətullah Hairi:

Xahiş edirəm mən olduğum məclisdə bu rövzəni oxumayasan. Çünki onu eştməyə taqətim yoxdur. Ravi deyir:

“Qasimin başı imam Hüseynin (ə) dizləri üstündə olarkən, yaralarının ağrısından əzab çəkdiyinə görə vurnuxurdu. Nəhayət o, fəryad edərək əbədi olaraq dünyaya göz yumdu...”

Maraqlıdır ki, Qasim imam Hüseyin (ə)-dan meydana getmək üçün izn istəyərkən onlar qolboyun olub, bihuş olmaq dərəcəsinə qədər ağladılar.

Yarım saat ərzində səhnə tamamilə dəyişilmişdi, Hüseyin (ə) Qasimi qucaqlamışdı, lakin Qasimin qolları ixtiyarsız olaraq yanına düşmüşdü, çünki artıq o, əbədi olaraq dünyaya göz yummuşdu.

Keçən bəhslərdən nəticə çıxaraq:

1-ötən bəhslərdə dediyimiz kimi, islam nöqtəyi nəzərinə əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsi müəyyən bir çərçivədə məhdudlaşdır.

İslamın bütün müsbət cəhətlərinə əmr və mənfə cəhətlərində isə nəhy etməliyik. Qurani-kərim, fiqh, hədislər və islam tarixinə əsasən, əmr be məruf və

nəhy əz münkərdən məqsəd yüksək islami hədəflər uğrunda şəriətə uyğun hər hansı bir vsaitədən istifadə etməkdir. Daha doğrusu, əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsinin həyata keçirilməsi ancaq söz mərhələsində məhdudlaşmır.

2-Bundan əvvəl dediyimiz kimi imam Hüseyin (ə)-ın qiyamı müxtəlif amillər nəticəsində baş vermişsə də, onun ən birinci və ən mühüm səbəbi əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsi olmuşdur.

Bu qanun islam təlimatı əsaslarının biri sayılır ki, islamın müqəddəratı məhz həmin əsasdan asılıdır. Bu əsl aradan gedərsə, islam cəmiyyəti də dağılar. Görəsən bu əsl məsələ ilə əlaqədar olan üzərimizdəki vəzifəni layiqincə yerinə yetirə bilmişikmi?

Təəssüf ki, yox, biz nəinki bu məsələ ilə islam dediyi kimi maraqlanmamışıq, üstəlik ona əhəmiyyət verib lazımi qədər dərk etməmişik də.

Rəsuli-əkrəm buyurdu:

“Siz müsəlmanlar bir-birinizə məsulsunuz.” Bu ağır vəzifəni yerinə yetirmək üçün yüksək elm və aqallıq lazımdır. Bu ağır vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün elm, qüdrət, imkan və aqallıq

lazımdır. Biz zatən bu qüdrətə malikik və artıq bu gün müsəlmanların sayı bir milyardı ötmüşdür.

Bir milyardan artıq insan dünyada vahid bir qüdrət təşkil edə bilmirmi?! əgər müsəlmanlar mütəşəkkil olub islami dəyər və mənəviyyatı öz qarşılıqlarına məqsəd qoyaraq belə bir cəmiyyət təşkil etsələr bütün dünya onlardan qorxar. Mümkün deyildir ki, Amerika və digər fövqəl-qüdrətlər bu kimi vahid cəmiyyətdən qorxub çəkinməsinlər.

Biz əmr be məruf və nəhy əz münkər haqqında olduqca səhlənkarlıq etmişik. əmr be məruf və nəhy əz münkərlə əlaqədar nəşr etdiyimiz kitabların sayı başqa kitablara müqayisədə çox azdır. Biz bəzən əhəmiyyətsiz məsələləri yüksək dərəcədə qiymətləndirir və daha əhəmiyyətli məsələlərə laqeyid yanaşırıq.

Demək olar ki, on dördüncü əsrin beş-altıncı yüz illiyi, biz müsəlmanların ən parlaq dövrü olmuşdur. Biz bu dövrdə islamdan ilham almış yüksək bir təcəddünə (sivilizasiyaya) malikik. Bu isə öz növbəsində dünyanın ən mühüm sivilizasiyalardan biridir. Görəsən biz bu mövzu ilə əlaqədar üzərimizdə olan vəzifəni duymuşuqmu? öz keçmiş təcəddünümüzü təbliğ etməyə nə qədər çalışmışıq. Ümumiyyətlə bizim gənclərimiz elə təsəvvür edirlər

ki, müsəlmanlar islamın ilk dövründən bu günə kimi onun bütün göstərişlərinə əməl etmişlər, ancaq əldə edilən son nəticə elə budur ki, var...

Biz hətta öz kitablarımızdan da xəbərdar deyilik.

əgər bizə - müsəlmanlar riyaziyyat elmələri sahəsində nə kimi nailiyyətlər əldə etmişlər - deyə sual versələr, yəqin ki, "bilmirəm" deyərik.

Bu gün bizim bir çox riyaziyyatçı alimlərimiz sübut etmişlər ki, Avropanın fəxr etdiyi bir çox müasir nailiyyətlər islam xalqlarının təşəbbüsü ilə ixtira edilmişdir.

Habelə, incəsənət, memarlıq, elm, fəlsəfə, fizika və kimya sahəsində də belədir.

Biz öz keçmişimizdən mütləq xəbərsiz qalan bir millətlik, keçmişdə və hal-hazırda nə olduğumuzu bilmirik.

İmam Rza (ə)-ın muzeyinin bir hissəsi Qurana həsr edilmişdir. Orada 11-ci əsrdən bəri mövcud olan müxtəlif gözəl əlyazma Quranlar vardır. Bu Quranların bəzisi incəsənət baxımından yüksək əhəmiyyətə malikdir. O muzeyin məsulunun dediyinə görə, 11-il bundan əvvəl Quranların birinin qiyməti beş milyon məbləğində müəyyənləşmişdir.

Görəsən bu incəsənəti kim yaratmışdır? Bu rəssam və sənətkarların arasında bir çox azərbaycanlı, iranlı, türk, monqol, ərəb, hindistanlı və başqa milliyətlərə mənsub olanları görmək olar. Hər halda onlar islam ruhu daşıyan müsəlman imişlər.

Son iki-üç il ərzində əldə edilmiş Quranların bir çoxu savab üçün istifadəsiz qalmasın deyə xalqın istifadəsinə verilmiş, o yazıqlar da Quranın dəyərini başa düşmədiklərindən onları laqeyid şəxslərə tapşırıbmışlar. Həmin laqeyid şəxslər də, bu Quranlar köhnəldikdən sonra şəhərin kənarında basdırmışlar. Xoşbəxtlikdən bir nəfəri dəfn etmək üçün qəbir qazdıqda oradan sandıqlarda yerləşmiş bu Quranların min yüz cildini tapmışlar. Bu Quranların arasında incəsənət baxımından çox yüksək qiymətə malik olan Quranlar da varmış... Biz nə qədər öz mədəni irs və sivilizasiyamızdan xəbərsiz imişik...

Buna görədir ki, deyirik bizim bu sahədəki qüsurlarımız olduqca çoxdur. Allaha and olsun, əgər qan ağlasaq yenə də azdır. Nə üçün əmr be məruf və nəhy əz münkər sahəsində bu qədər nöqsanlar etmişik?! əmr be məruf və nəhy əz münkər nə deməkdir? Yəni həmdərdlik, bağlılıq, həmkarlıq, həmrəylik, mərifət, tanışlıq, qüdrət və s...

Bizim dinimiz öz ibadətgahlarında oturub ibadətlə məşğul olan zahidlər dini yox, əksinə ictimai bir dindir. Onlar bir ömür ibadətgahlarda ibadətlə məşğul olduqdan sonra artıq vahid bir cəmiyyət təşkil etmələrinin lazım olduğunu başa düşmüşlər. Onlar bir-birlərinin qayğısına qalırlar, amma ictimai yaşayış, həmkarlıq, vəhdət və bağlılıq dininə malik olan biz müsəlmanlar onlardan daha artıq təfriqə, tənhalıq və iztiraba doğru yönəlmişik.

əmr be məruf və nəhy əz münkərə əmr edən şəxs bizim agah və uzaqgörən bir millət olmağımızı istəyir. Biz nəinki uzaqgörən deyilik, üstəlik öz vəziyyət və mövqeyimizi də dərk etmirik. İmam Sadiq (ə) 1300 il bundan əvvəl buyurmuşdur:

“Zamanının vəziyyətini dərk edən şəxs öz işində yanılmaz.”

Bu o deməkdir ki, öz zaman, mövqe və vəziyyətlərindən xəbərsiz olanların işi həmişə tərsinədir, yəni düşməni əzib rüsvay etmək yerinə özlərini təhqir edib əcnəbilərə güldürürlər. Bizim də əməl dəftərlərimiz belədir. özümüzə qiymət verib abırlı və etibarlı bir millət olmağımız üçün nə etməliyik?

Qurani-kərim bu sualın cavabında belə buyurmuşdur:

“Siz yaxşı işlərə əmr edib, pis işlərdən çəkindirsəniz, ümmətlərin ən yaxşısı olarsınız.”

əgər bütün dünya xalqlarının sizin hüquqlarınıza hörmət qoymasını istəyirsinizsə, pisliklərdən çəkindirib yaxşılığa əmr edin, həmdərdliklə islami qardaşlığı qoruyub, zəiflik, məlumatsızlıq, qanacaqsızlıq və nadanlıqdan çəkinin.

Bu pozğunluq və əxlaqsızlıq nə üçündür? Ona görədir ki, səni sarsıdıb gücsüz saxlasınlar...

Biz Hüseyin ibni əli (ə)-in hərəkətindən faydalanmalıyıq. əli ibni əbi Talib və Hüseyin ibni əli əleyhissəlamın maraqlandığı məsələlərə daha artıq əhəmiyyət verməliyik. Nə üçün biz onlar maraqlandıqları məsələlərlə maraqlanmırıq? Biz onların rəftar və davranışından dərs almalıyıq. öz mal-dövlətimizdən necə faydalanmağımızı və Allah yolunda etdiyimiz infaqların nə kimi şəraitə malik olduğunu bilməliyik.

Yersiz əmr be məruf və nəhy əz münkərin zərəri onun tərək edilməsindən olduqca çoxdur.

Quran açıq-aşkar buyurur:

“Mallarını Allah yolunda sərf edənlərin halı yeddi sünbül verən bir toxuma bənzər ki, bu sünbüllərin hər birində yüz ədəd dənə vardır.”

Allah istədiyi şəxs üçün bunu qat-qat artırır.

Allahın mərhəməti olduqca genişdir. O, hər şeyi biləndir!”

Quran infaqın başqa bir nümunəsinə də işarə edir:

”

“Onların bu dünyada sərf etdikləri şey özünə zülm edən bir qövmün əkinlərini məhv edən soyuq bir küləyə bənzər.

Allah onlara zülm etməyib, lakin onlar öz-özlərinə zülm etdilər.”

Beləliklə, əgər biz Allah və Peyğəmbərin yanında üzü ağ olmaq və başqa ümmətlərin yanında fəxr etmək istəsək, əmr be məruf və nəhy əz münkər məsələsini unutmamalıyıq.

Sizin fikrinizcə, əgər Peyğəmbər diri olsaydı nə kimi məsələlər haqqında düşünərdi. Mən and içə bilərəm ki, Rəsuli-əkrəm öz mübarək məzarında Fələstin (Qarabağ. Red.) məsələsindən narahat və nigarandır.

Fələstin məsələsi bir islami ölkə ilə yox, bir ümmətlə (islam ümməti ilə) əlaqədardır.

Yəhudilər iddia edirlər ki, üç min il bundan əvvəl bu ölkədə hökumət etmişlər. Onların biri Süleyman və digəri isə Davuddur. Siz tarixi oxuyub görün ki, Fələstin iki min il bundan əvvəldən indiyə kimi nə

vaxt yəhudilərin olmuşdur. Yəhudilər nə vaxt Fələstin yerli əhalisinin əksəriyyətini təşkil etmişlər? Fələstin nə islamdan əvvəl və nə də islamdan sonra yəhudilərə mənsub olmamışdır.

Fələstin müsəlmanlar tərəfindən fəth olunan gün yəhudilərin deyil, xristianların ixtiyarında idi. Təsadüfən müsəlmanlarla xaçpərəstlər arasında bağlanan sülh müqaviləsinin bir maddəsi bundan ibarətdir ki, müsəlmanlar yəhudiləri Fələstin ölkəsinə buraxmasınlar. Bizim narahatlığımıza səbəb olan məsələlərin biri də budur ki, bu əsri yalandan insan hüququ, azadlıq və insaniyyət əsri adlandırmışlar.

Yəhudilər dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən Rusiyada, Almaniyada, Polşada və sair yerlərdə müxtəlif işgəncə və sıxıntıya məruz qalırdılar. Yəhudi başçılarının bir dəstəsi bu fikrə düşdülər ki, nə üçün biz yəhudi millətinin taleyi belə olmalıdır? Hamımız bir yerə toplaşıb vahid bir hökumət təşkil etməliyik.

Birinci ümumdünya müharibəsində müttəfiq qoşunlar osmanlılarla vuruşdular... Mən osmanlıların çatışmaz cəhətlərini qəbul etməklə yanaşı onların islam dünyasına nəzarətini və vahid bir hökumət olmalarını müsbət qiymətləndirirəm.

İngilislər ərəblərə müttəfiqləri himayə etdikləri surətdə onlara istiqlaliyyət verəcəklərinə dair söz vermişdilər.

Osmanlı hökumətindən cana gəlmiş və müttəfiqlər tərəfindən təhrik olunmuş sadələvh ərəblər ingilis hiyləsinə aldanaraq Osmanlı hökumətinə qarşı mübarizə aparmağa başladılar...

Eyni halda ingilislər, yenicə təşkil olunmuş sionistlərlə bağladıkları əhd-peymanı möhkəmləndirərək "Fələstin sizin olsun" dedilər!

Bu məsələlərin ardınca millətlər təşkilatı belə bir qanun qəbul etdi ki, dünyanın bir çox millətləri, o cümlədən osmanlılar inkişaf etməmişlər, biz onlara başçı təyin edib vəziyyətlərini sahmanlaşdırmalıyıq...

Onlar bu siyasətlə Osmanlı dövlətinin irsini bölmək istəyirdilər və nəhayət onlar öz məqsədlərinə nail ola bildilər. Osmanlı imperatorluğunu bölüşdürüb bir hissəsini İngiltərəyə və başqa bir hissəsini də Fransaya verdilər. Fələstin İngiltərənin ixtiyarına verilmiş hissədə idi. İngiltərə Fələstin ölkəsini yəhudilərə verdi. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan yəhudilər və hətta İsrail tayfasına mənsub olmayanlar da gəlib orada məskunlaşdılar. Onların

müqəddəs kitabları məqsəd uğrunda hər bir rəhmsizliyə icazə vermişdi. Fələstində yerli əhali arasında yəhudilərin sayı ancaq 50000 nəfərə çatır. İndi bu bədbəxtlər çox fəlakətlə yaşayırlar. Amerika və Avropadan gəlmiş yəhudilər ingilislərin himayəsi ilə mülk almağa başlayıb, yerli yəhudiləri də oraya köçməyə vadar etdilər... Bir sıra qiyam edən ərəb ziyalılarını da tutub edam etdilər. Yerli müsəlman əhalisini silah gücü ilə öz doğma vətənlərindən qovub didərgin saldılar və onların əvəzinə avropalı yəhudilərin Fələstinə köçmələrinə zəmin yaratdılar. Bu gün üç milyon müsəlman öz ev-eşiklərindən didərgin düşüb, Fələstin çöllərində avara olmuşlar. Onların məqsədi ancaq bir kiçik hökumət təşkil etmək idimi? Xeyr, heç də belə deyil, onlar Nil çayı ilə Fərat çayı arasında yerləşən çox böyük bir ərazidə böyük bir İsrail yaratmaq istəyirlər. əbdür-rəhman Fəramərzi demişkən:

Mən tanıdığım İsrail sabah sizin şairlər yurdu qədim Şirazi Süleyman mülkü adlandıraraq, bura bizimdir-deyə iddia edəcəklər. Onların cavabında bu ancaq bir təşbihdir desən, onlar: “Nə üçün qədim zamanlardan buranı Süleyman mülkü adlandırmışlar? Buna əsasən bura indi də Süleyman mülküdür!!!”

Məgər onlar: “İraq, Mədinə, Xeybər və başqa müqəddəs yerlər bizimdir”-deyə iddia etmirlər?

Məgər vaxtilə Ruzvelt, Səudiyyə ərəbistanının şahına bu ölkənin müqəddəs yerlərini İsrailə satmaqlarını təklif etməmişdi?

Allaha and olsun, biz bu məsələlər qarşısında məsuliyyət daşıyıraq. Bu hadisələrə görə Hüseyin ibni əli və Rəsuli-əkrəmin ürəyi qana dönmüşdür. Görəsən əgər bu gün imam Hüseyin əleyhissəlam diri olsaydı, nə buyurardı? Şübhəsiz, o buyurardı ki, “Sizin şüarınız Fələstin olmalıdır. Muşediyan bu günkü Şimrdir. 1300 il bundan əvvəlki Şimr ölüb getdi, öz zamanının Şimrini tanı!” Vallah biz qafilik. Onlar bizə yalan demişlər ki, bu ancaq ərəblər və İsrailə əlaqədar olan dixili bir məsələdir. əbdürrəhman Fəramərzi demişkən:

“əgər bu dini bir toqquşma deyilsə, bəs niyə dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan yəhudilər İsrailə pul göndərirlər?”

Bir neçə il bundan əvvəl dünya yəhudiləri 500 milyon dollar yığıb İsrailə göndərdilər. İsrail də bu pullarla təyyarə alıb müsəlmanların başına od yağdırdı.

Elə həmin öz İranımızda yaşayan yəhudilər bir il iki fantomun (bir növ təyyarə) pulunu (36 milyon

dollar) İsrailə göndərdilər. Və çox fəxrlə onun qəbzini Muşediyandan aldılar. Amerikalı yəhudilər İsrailə gündə bir milyon dollar kömək edirlər.

Biz müsəlmanlar bu sahədə neyləmişik? İslam və Peyğəmbərə verməyə cavabımız varmı?

Mən yəhudiləri yox, özümüzü məzəmmət edirəm. Necə də utanmır və özümüzü müsəlman və əli (ə)-in şiasi adlandırırıq.

Bir gün əli (ə) düşmənin islami ölkələrin birisinə həmlə etdiyini eşidərkən buyurdu:

Mən eşitmişəm ki, onlar islam dövləti pənahında yaşayan arvad-uşağa da rəhm etməmişlər və...

Allaha and olsun eşitmişəm ki, düşmən belə bir hörmətsizlik edib, kişiləri öldürüb və ya əsir edib, qadınlara təcavüz edərək sırğalarını qulaqlarından çıxarıb və...

əgər bir müsəlman bu xəbəri eşidib, ürəyi partlasa onu qınamamalıyıq.

Görəsən biz də müsəlmanıq mı? Onlara maddi yardım göstərmək bizim borcumuz deyilmi? Fələstində ölənlər müsəlman deyillərmi? əzizlərini itirmirlərmi? öz şəri hüquqları üçün qiyam etməmişlərmi?

Kim iddia edə bilər ki, ev-eşiklərindən didərgin düşmüş fələstinlilər öz doğma vətənlərinə

qayıtmağa haqlı deyillər? Allaha and olsun, adam bunları eşidib görəndə od tutub yanır. Mən həcc səfərində olarkən bir çox fələstinli gəncləri görüb onlarla danışdım.

Onlar deyirdilər ki, bizim ümidimiz ancaq şəhidlər qanınadır.

Onların geymək üçün paltarı yoxdur, amma bununla belə yenə də vuruşurlar.

Mən bir zaman hesabladım ki, əgər dünyanın 700 milyon müsəlmanı, hərəsi İran pulu ilə gündə bir riyal kömək etsələr köməklərinin cəmi ildə 250 milyard түmən olar və əgər 98 faizi müsəlman olan İran xalqı hərəsi gündə bir riyal onlara kömək etsələr, bu pulların cəmi ildə bir milyon түmən hüdudunda olar...

Quran buyurur:

“Allah-təala öz mal və canları ilə cihad edənlərə bu işi tərک edənlərdən mühüm üstünlüklər vermişdir.”

“Allaha iman gətirənlərin, Allah yolunda hicrət edənlərin və Onun yolunda öz mal və canları ilə cihad edənlərin məqamı çox yüksəkdir. Onlar qələbə çalanlar və nicat tapanlardır.”

Maddi yardım göstərməyə imkanı olanlara bu iş namaz kimi vacibdir. ölümdən sonra verilən ilk sual

budur ki, islami bağlılıqla əlaqədar nə kimi işlər görmüsən?

Peyğəmbər (s) buyurmuşdur:

“Yardım istəyən müsəlmanın fəryadını eşidib, onun harayına getməyən şəxs müsəlman deyildir, mən onu müsəlman hesab etmirəm.”

Onların adına bankda bir hesab açıb, gəlirimizin az bir miqdarını onlara həsr etməyimizin nə eybi var? Nə üçün bütün dünya yəhudiləri İsrailə yardım göstərirlər və bütün dünya ictimaiyyətləri də onların bu işini bəyənib özlərini də ayıq-sayıq bir millət kimi qiymətləndirdilər? Nə üçün biz müsəlman fələstinlilərə yardım göstərməməliyik?

Həqiqəti başa düşüb öz işini vaxtlı-vaxtında görən şəxslər agahdırlar. Mən bu məsələ ilə əlaqədar olan öz vəzifəmi layiqincə yerinə yetirirəm. Bu mövzunun üzərində dayanıb, söz açmaq mən və bütün vaizlərin borcudur.

Ayətullah Həkim kimi böyük və görkəmli müctəhid Fələstində ölənlərin şəhid sayıldıqlarına fitva vermişdir.

İndi ki, vəziyyət belədir, onda gəlin dünya ictimaiyyətləri arasında özümüzü, fikirlərimizi və işlərimizi dəyərləndirək. Dünyanın böyük dövlətləri müsəlmanları qeyrətsiz hesab etdikləri üçün bizim

taleyimiz haqda fikirləşmirlər. Amerikanı arxayınlığa çıxardan ilk məsələ budur ki, onlar müsəlmanları qeyrətsiz və laqeyid hesab edirlər.

Pul yolunda canını qoyan və həyatları pula bağlı olan yəhudilər İsrailə gündə bir milyard dollar kömək göndərirlər. Amma bir milyard müsəlman öz din qardaşlarına azacıq da olsun belə kömək etmirlər. Aşura günü Hüseyn ibni əli (ə)-in merac günüdür.

Biz belə bir gündə Hüseyn (ə)-in qeyrət, müqavimət, şücaət, fədakarlıq, uzaqgörənlik və öngörənliyindən dərs almalıyıq.

Məşhur bir yazıçı olan “əbbas Məhmud İqad” imam Hüseyn (ə)-in barəsində belə yazmışdır:

Aşura günü sanki imam Hüseyn (ə)-in əxlaqi səciyyələri bir-biri ilə yarışmaq istəyirdi. Məsələn, O həzrətin səbri başqa xüsusiyyətlərini qabaqlamaq istəyirdi. Allahın rızası olan Hüseyn (ə)-in rızası onun səbrini qabaqlamaq istəyirdi, şücaət və fədakarlıq isə başqa xüsusiyyətləri qabaqlamaq istəyirdi. Mən Hüseyn (ə)-in ixlası barədə danışmağa layiq deyiləm, amma bu qədər deyə bilərəm ki, Aşura günü İmam (ə)-in yəqinlik və müqaviməti diqqəti daha artıq cəlb edirdi. Bu söz

mənim yox, yaxından o macəranın müşahidəçisi olan bir ravinin sözüdür. O, belə deyir:

Allaha and olsun, indiyədək qəlbisınıq, gözləri önündə oğlu şəhid edilmiş, əhli-beyt və səhabəsinin başı bədəmindən ayrılmış və hər bir əzab-əziyyəyə qatlaşan şəxsin bu qədər güclü olduğunu görməmişdim.

Bu macərə çox qəribədir! Zarafat deyil, daha maraqlısı budur ki: "Aşara günü İmam (ə) öz hərəkətinin işıqlı gələcəyini bilirmiş kimi çox təmkinlə qədəm götürürdü."

Görünür, İmam Hüseyin (ə) şəhadət dərəcəsinə yüksəlməklə qələbə çaldı. Onun qiyamı, qaranlığa qər q olmuş dünyanı işıqlığa çıxartdı. Çünki imam Hüseyin (ə) şəhid olan zaman Bəni-Üməyyə hökumətinin əleyhinə hərəkətlər, qiyamlar, həmrəyliklər və yekdilliklər başlandı.

İlk dəfə etiraz edən şəxs kafir bir qadın idi. O, düşmənin Hüseyin ibni əli (ə)-in xeymələrinə axışdığını görəndə kimi, bir ağac götürüb xeymənin qabağında dayandı. Bəsr ibni Vail qəbiləsindən olan bu qadın fəryad edib dedi: Ey Bəsr ibni Vail övladları! Ey mənim qəbiləm! Hardasınız? İş o yerə gəlib çatıb ki, Peyğəmbərin balalarını soyundurmaq istəyirlər.

Hüseyn (ə) səhabələr şəhid olduqdan sonra, ikinci dəfə yenidən öz əhli-beytilə vidalaşmaq üçün xeymələrə tərəf gəldi. İmamın ikinci dəfə qayıtmasının səbəbi, tarixdə belə bəyan olunmuşdur:

Hüseyn (ə) həmlə edib, düşməni geri oturtdu, “Fərat” çayına daxil olduqda bir nəfər fəryad edərək dedi:

Düşmən sənə xeymələrinə tökülüşüb, sən isə su içmək istəyirsən.

İmam bu sözü eşidən kimi oradan uzaqlaşdı xeymələrə qayıtdı. Mən bu macəranın doğru olub-olmadığını bilmirəm. Hüseyn (ə) düşməni xeymələrə yaxınlaşmağa qoymadı. O, bir daha öz əhli-beytini öz başına yığdı...

Burada imam Hüseyn (ə)-in ruh yüksəkliyini başa düşürük. İmam buyurdu:

Mənim ey mənim əhli-beytim! özünüzü hər bir çətinliyə qatlaşmağa hazırlayın. Bilin ki, Allah sizi qoruyub cəddinizin hərəminə qaytaracaqdır. Bu saatdan etibarən düşmənin bədbəxtliyi başlanacaqdır. Yəqin bilin ki, Allah sizin düşmənlərinizi bu dünyada müxtəlif əzablara düşürəcəkdir.

Sanki imam Hüseyin (ə) vəziyyəti əvvəlcədən müəyyənləşdirmişdi, elə buna görə də bir nöqtəni mərkəz təyin edib orada dayanmışdı. Düşmən ordusundan bir dəstə İmamı dövrəyə almaq isətiyirdilər, amma qorxub geri çəkildilər.

Bu vəziyyəti görən ömər Səd fəryad edərək dedi:

Nə edirsiniz, kim ilə vuruşursunuz? Bu, ərəb pəhləvanlarını öldürən şəxsin oğludur.

ömər Səd bu sözlə onların ərəblik qeyrət və təəssübünə toxunmaq istədi. O, əlavə dedi:

əgər tək-tək yaxına getsəniz, o, hamınızı öldürəcəkdir. Yalnız hər tərəfdən həmlə etməklə onu öldürmək olar.

İmam (ə) hər tərəfdən hücum edib gələn düşməni yaxına buraxmırdı. İmamın qeyrəti onu xeymələrdən uzaqlaşmağa qoymurdu. Hüseyin ibni əli (ə) əhli-beytinə xeymələrdən bayıra çıxmamalarını dönə-dönə tapşırırmışdı... əhli-beyt atın kişnəmək səsəni eşitdikdə elə xəyal etdilər ki, İmam üçüncü dəfə yenidən vidalaşmaq üçün qayıtmışdır. Lakin bayıra çıxdıqda onların ürəyində parlayan son ümid çırağı da sönməyə başladı. İmamın tərbiyə olunmuş atı, onun yıxıldığını gördükdə İmam yanaşib öz yalını onun qanına boyayıb, xeymələrə doğru qayıtdı. Atı dövrəyə

almış əhli-beyt, nalə etməyə başladı. İmam Hüseyin (ə)-ın səsi eşidilirdi. O, fəryad edərək buyururdu:

«(ərəbi)»

İlahi! Hüseyinin bütün ruhi və cismi gücü səndədir. İmamın səsinə eşidən əhli-beyt onun hələ diri olduğunu bilib sevindilər.

İmam bir az dincəlib yenə də həmlə edirdi...

Bir daha xatırladıram ki, Aşura günü İmam (ə) müharibənin səhabələr tərəfindən başlanmasına dair izn vermədi. Çünki o, atası əli (ə)-ın adət-ənənəsinə əməl etmək istəyirdi. İmam Hüseyin (ə) buyurdu:

“Mən heç vaxt müharibəni başlamaram, onlar başladıqda biz də cavab verməyə məcburuq.”

ömrər Səd Ubeydulla ibni Ziyadın razılığını əldə etsin deyə müharibəni belə başladı:

Oxu yaya qoyub xeymələrə tərəf atarkən fəryad edib dedi: əmrin hüzuranda şəhadət verin ki, Hüseyinin xeymələrinə tərəf ilk ox atan şəxs mən idim.

ömrər Səd imam Hüseyin (ə)-ın sinəsini nişan aldığı başqa bir oxla da müharibəyə son qoydu. Həmin o ox, İmam (ə)-ın sinəsinin dərinliyinə qədər nüfuz etmişdi. Elə buna görə də İmam (ə) oxu sinə

tərəfindən yox, arxadan çəkib çıxartdı. İmam taqətsiz bir halda atdan yerə düşdü...

Mötəbər məqtəllərdə yazmışlar ki, imam Həsən (ə)-in oğlanları, əmiləri ilə bərabər Kərbəlaya gəlmişdilər. Onların biri əmisinin evində böyümüş on yaşlı Abdullah idi. İmam (ə) ona çox məhəbbət göstərirdi. Abdullah da imamı çox sevərdi. İmam (ə), qardaşı uşaqlarını bacısı Zeynəbə tapşırmışdı. Zeynəb on yaşlı Abdullahın meydana doğru yüyürdüyünü gördükdə, arxasınca qaçıb onu tutub saxlamaq istədi. Uşaq fəryad edərək dedi:

“Bibican, Allaha and olsun, mən əmimdən ayrılmaram.”

Uşaq özünü əmisinə çatdırdı, Zeynəb də qaçıb oraya yetişdi. İmam buyurdu: Sən qayıt, bu uşaq mənim yanımda qalsın!

Abdullah əmisi imam Hüseyinlə qucaqlaşıb qol-boyun oldu, bu dəmdə düşmən imamın başına bir zərbə endirmək istəyirdi. Abdullah fəryad qoparıb dedi: Ey haramzadə! Sən mənim əmimi öldürmək istəyirsənmi?! O məlun qılıncını Abdullahın qoluna endirərək onun qolunu üzüb yerə saldı. Qolu üzülmüş Abdullah dedi: “əmican gördün ki, mənimlə neylədilər.”

«**əla lənətullahi ələl-qövmiz-zalimin.**»

«əşhədu ənnəkə qəd əmərtə bil mərufi və
nəhəytə ənil munkəri və cahədtə fillahi həqqə-
cihadihi hətta ətakəl yəqin.»

«Vəla hovlə vəla qüvvətə illa billahil əliyyil
əzim.»

ön söz	8
İmam Hüseyin (ə)-in inqilabi hərəkətində mühüm amillər	9
Birinci amil beyət	11
İkinci amil dəvət.....	23
Üçüncü amil əmr be məruf	28
əmr be məruf və nəhy əz münkərin şərtləri	51
əmr be məruf və nəhy əz münkərin dərəcələri	62